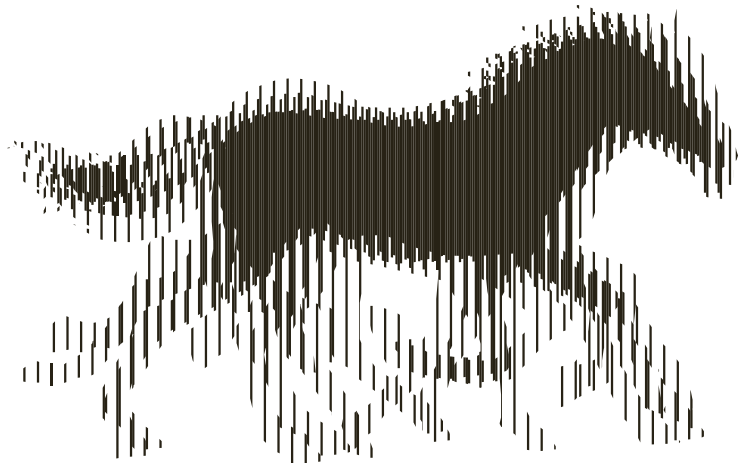
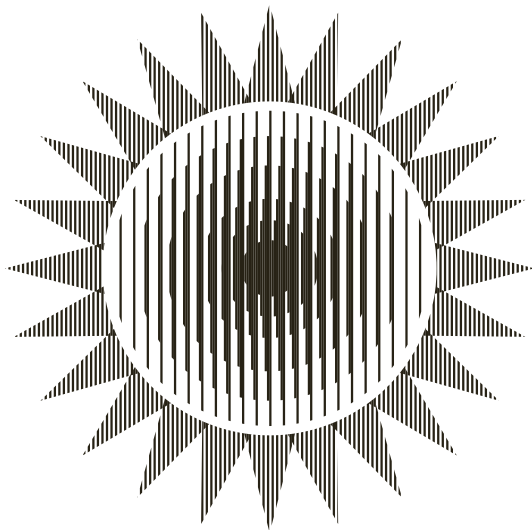
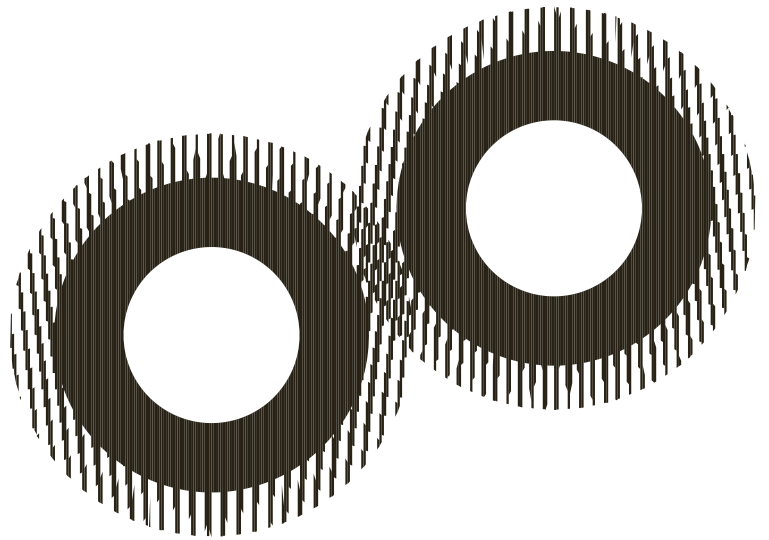
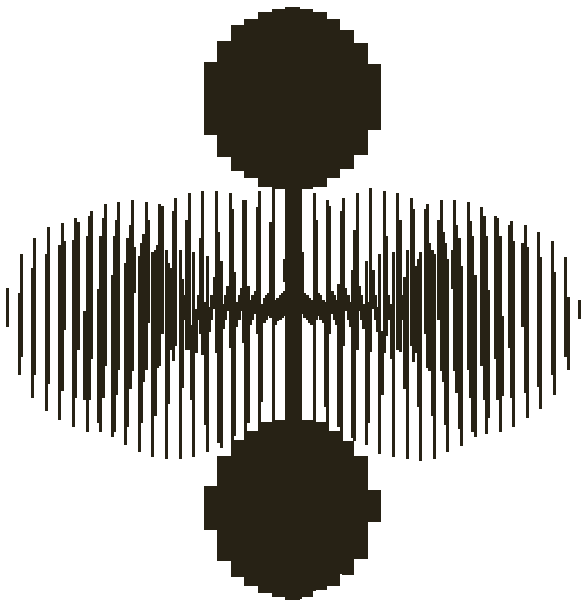

ENDLESS ENERGY

Endless Energy

‘Endless Energy’ betekent letterlijk vertaald: energie is oneindig, energie houdt nooit op. En hoe vreemd het vooral in deze tijd ook mag klinken, energie gaat ook nooit verloren. Dat is een natuurkundige wet.

Zonder energie is geen leven mogelijk, zonder energie zouden wij eenvoudig niet kunnen bestaan.

Energie kan zich wel verplaatsen, andere vormen aannemen en voor de mens verloren gaan.

De aarde barst, soms letterlijk, uit zijn voegen van energie. Vulkanen, gigantische hoeveelheden steenkool, bruinkool, olie, gas, hout, waterkracht en kernenergie zijn daarvan de meest bekende voorbeelden. En wat te denken van de energie in het heelal, de kracht van hemellichamen met als meest bekende onze zon?

Maar er is zo mogelijk een nóg belangrijkere vorm van energie, de energie die in de mens schuilt. Dit is de energie waar het in een bedrijf écht om draait. De energie die noodzakelijk is om initiatieven te starten, zaken te veranderen en mensen in beweging te krijgen. De energie die andere energieën stuurt.

Ook voor deze vorm van energie gelden dezelfde natuurwetten. Energie gaat nooit verloren, maar kan soms door wrijving of weerstand niet volledig worden aangewend. De mate waarin potentiële energie in beweging wordt omgezet, kan door omstandigheden sterk verschillen. Bij ondoordacht gebruik kunnen energiebronnen uitgeput raken.

Ons streven is dat de energie die elke medewerker in zich heeft, vrij kan stromen en tegelijkertijd de energie van anderen kan versterken. Dat de organisatie geen energie kost, maar zorgt voor een continue vernieuwing en, waar nodig, een aanvulling van energie.

Alleen dán kan er sprake zijn van ‘Endless Energy’.

6 Bericht van de raad van commissarissen

11 Directieverslag

30 Jaarrekening

77 Verklaringartikel 5:25c lid 2 sub c
Wet op het Financieel Toezicht

78 Overige gegevens

78 Accountantsverklaring

80 Statutaire bepaling inzake winstbestemming

80 Winstbestemming

80 Nevenvestigingen

84 Diversen

84 Vijf jaar Nedap

86 Profielschets raad van commissarissen

86 Gegevens commissarissen

90 Ondernemingen en leiding

Bericht van de raad van commissarissen

6

Aan aandeelhouders

Hierbij leggen wij aan u voor het door de directie opgestelde verslag over 2008, bestaande uit onder meer het verslag van de directie, de jaarrekening en de Overige gegevens. Deze jaarrekening is door KPMG ACCOUNTANTS N.V. gecontroleerd en van een goedkeurende verklaring voorzien. Deze verklaring is opgenomen onder Overige gegevens.

Het verslag over 2008 en het accountantsrapport zijn door ons met de directie besproken in aanwezigheid van de accountant. Wij zijn ervan overtuigd dat dit verslag een goede basis vormt voor de verantwoording die de raad van commissarissen aflegt met betrekking tot het gehouden toezicht op het door de directie gevoerde bestuur. Dit op basis van de discussie die we hebben gevoerd met directie en accountant en de kennis verkregen door de in de loop van het jaar ontvangen en besproken periodieke rapportages.

Wij adviseren u dan ook de jaarrekening over 2008 vast te stellen.

De winst toekomend aan aandeelhouders over 2008 bedroeg € 13,8 miljoen, € 2,06 per aandeel.

In overeenstemming met art. 45 lid 1 van de statuten hebben directie en Raad vastgesteld dat € 1,4 miljoen wordt toegevoegd aan de overige reserves, waarna € 12,4 miljoen (€ 1,85 per aandeel) beschikbaar is voor dividend; een uitbetaling van 90%.

In 2008 hebben wij viermaal regulier met de directie vergaderd. Vaste agendapunten zijn daarbij de periodieke financiële rapportages en de gang van zaken. Tienmaal per jaar ontvangen wij een rapportage van de directie. In deze rapportages wordt de gang van zaken toegelicht aan de hand van de cijfers. Ook de balans en het investeringsoverzicht maken vast onderdeel uit van de rapportages. De openheid en de uitvoerigheid van de toelichting en de snelheid waarmee de rapportage na afsluiting van de periode verschijnt, vormen voor ons een goede basis voor vertrouwen in, en voor het uitoefenen van toezicht op, het bestuur.

Tevens wordt ieder jaar door de directie aan de Raad een overzicht gepresenteerd voor de komende twee jaar, waarin de strategie, op basis van de dan bestaande kennis, wordt toegelicht en cijfermatig voor het komende jaar wordt onderbouwd en waarin de verwachte ontwikkelingen voor het tweede jaar worden gepresenteerd. De hierboven genoemde periodieke rapportages geven de werkelijke gang van zaken in vergelijking met dit overzicht weer.

In het verslagjaar is bijzondere aandacht besteed aan de ontwikkelingen rondom de Nedap-stemmachine in de Verenigde Staten, de strategie per klantgroep, de voortgang van de stichting Blikverruimer en mede met het oog op de economische crisis, aan de risico's verbonden aan het ondernemen bij Nedap.

Buiten de reguliere vergaderingen om hebben de voorzitter van de Raad en de directie regelmatig contact. Daarnaast zijn gesprekken met klantgroepleiders en de ondernemingsraad een belangrijke bron voor de commissarissen om hun inzicht in de wijze van werken en in wat er speelt bij Nedap, te verdiepen.

Evenals in voorgaande jaren vond een evaluatie plaats van het accountantskantoor KPMG. Op grond van de uitkomsten hiervan zullen directie en Raad u voorstellen om - evenals in 2006 - KPMG ACCOUNTANTS N.V. voor een periode van drie jaar te benoemen tot de accountant, die voor Nedap de jaarrekening controleert.

Tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders van 20 mei 2008 trad de heer prof.dr.ir. A.J. Berkhout op grond van het geldende rooster af als commissaris. Hij heeft zich voor twee jaar voor herbenoeming beschikbaar gesteld. Nu de algemene vergadering van aandeelhouders en de ondernemingsraad te kennen hadden gegeven voor deze vacature geen personen aan te bevelen, is de heer Berkhout door de algemene vergadering van aandeelhouders herbenoemd tot lid van onze Raad voor de periode van twee jaar, derhalve tot en met de algemene vergadering van aandeelhouders in 2010.

Mede met het oog op genoemd vertrek van de heer Berkhout is uitvoerig over de profielschets en, hiermee samenhangend, de omvang en samenstelling van de Raad gediscussieerd. De Raad is van mening dat de huidige profielschets voldoende is toegesneden op de aard en het karakter van Nedap alsmede op maatschappelijke ontwikkelingen.

Ter bevordering van een goede continuïteit in zijn werkzaamheden heeft de Raad besloten nu reeds in de vacature, die volgend jaar ontstaat door het aftreden van de heer Berkhout te voorzien en daarvoor de Raad voor een jaar uit te breiden tot vijf leden. Bij de voorgestelde vervulling van de vacatures wordt rekening gehouden met de in de profielschets weergegeven vereisten.

We zijn zeer verheugd dat we de heer M. Westermann bereid hebben gevonden toe te treden als commissaris. Met zijn ruime expertise op onder meer het voor Nedap steeds belangrijker wordende gebied van ICT, zijn ondernemerschap en zijn gerichtheid op innovatie zal hij naar onze overtuiging een versterking vormen voor onze Raad.

De voorzitter en vice-voorzitter van de Raad hebben in het afgelopen boekjaar meerdere individuele gesprekken gevoerd met de directieleden, alsmede gesprekken met de gezamenlijke directie. Focus hierbij lag op de invulling van de directiestructuur na het vertrek van de heer A.J. Westendorp in het begin van het afgelopen boekjaar en op het zowel individueel als gezamenlijk functioneren van de directieleden. Hierover hebben zij in de commissarissenvergaderingen rapport uitgebracht. Ook heeft de Raad diverse keren vergaderd buiten aanwezigheid van de directie over genoemd onderwerp en over het eigen functioneren.

De Raad is van mening dat de aan de Raad opgelegde wettelijke taak van het houden van toezicht op en het met raad ter zijde staan van de directie, goed kan worden uitgeoefend. Alle leden voldoen aan de in de Corporate Governance Code gestelde eisen met betrekking tot onafhankelijkheid en deskundigheid. In het gezamenlijk gevoerde gesprek over het functioneren van de Raad kwamen geen zaken naar voren die nadere aandacht behoeften.

De raad van commissarissen betreurt maar respecteert het besluit van de heer W. Badenhof om, zoals hij aan het begin van dit jaar te kennen gaf, Nedap te willen verlaten om zijn loopbaan buiten Nedap voort te zetten. In open en coöperatief overleg hebben de Raad en de heer Badenhof overeenstemming bereikt over de beëindiging van zowel de arbeidsrechtelijke band als vennootschapsrechtelijke band.

De heer Badenhof is sinds 2002 lid van het directieteam van Nedap, eerst als titulair directeur en sinds de aandeelhoudersvergadering van mei 2003 als statutair directeur. De heer Badenhof heeft met de hem kenmerkende gedrevenheid en creativiteit voortdurend voor vernieuwing binnen de organisatie gezorgd. De Raad is de heer Badenhof dan ook zeer erkentelijk voor hetgeen hij aan de ontwikkeling van Nedap heeft bijgedragen.

Met het oog op het vertrek van de heer Badenhof heeft de raad van commissarissen de samenstelling van de directie besproken. De Raad heeft het afgelopen jaar moeten constateren dat het hebben van een tweehoofdige gelijkwaardige leiding niet altijd heeft geresulteerd in een helderheid van bestuur. De Raad vindt deze helderheid en eenheid van bestuur dermate belangrijk voor Nedap en haar medewerkers dat zij in overleg met de directie besloten heeft om terug te keren naar een directiemodel met een directievoorzitter zoals Nedap dat feitelijk tot maart 2008 kende.

De Raad heeft het functioneren, de competenties en vaardigheden van de heer R.M. Wegman beoordeeld en gezien zijn functioneren in het afgelopen jaar, is de Raad van mening dat de heer Wegman de rol van algemeen directeur op een goede wijze kan vervullen, met naast zich een goede financieel directeur.

Zoals medegedeeld in het persbericht van 20 januari jl. is de raad van commissarissen voornemens de heer G.J.M. Ezendam te benoemen tot (statutair) financieel directeur direct aansluitend op de algemene vergadering van aandeelhouders van 12 mei 2009, waarin kennis wordt gegeven van de voorgenomen benoeming. Mede vanwege zijn gedegen vaktechnische/financiële kennis en zijn jarenlange ervaring binnen Nedap, zijn kennis van en inlevingsvermogen in de Nedap organisatie, is de Raad van mening dat de heer Ezendam de genoemde rol van financieel directeur, uitstekend zal kunnen vervullen. De heer Ezendam is per 21 januari jl. reeds werkzaam als titulair directeur.

De directeuren zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het besturen van Nedap. Daarnaast, gezien de duidelijke benoeming van primaire verantwoordelijkheidsgebieden, zullen de directeuren complementair zijn, hetgeen de slagkracht van Nedap ten goede zal komen.

Gezien de gewijzigde directiesamenstelling zal in mei 2009 aan de algemene vergadering van aandeelhouders een aanpassing van het, in 2004 vastgestelde, bezoldigingsbeleid van de directie ter vaststelling worden voorgelegd. Het voorstel past bij het bijzondere karakter van Nedap en houdt rekening met ontwikkelingen bij andere bedrijven en in de maatschappij. Bovendien leggen wij u een voorstel voor actualisering van de bezoldiging van de commissarissen voor. Dit mede met het oog op boven genoemde ontwikkelingen en in het algemeen de verzwarende van de verantwoordelijkheden c.q. taken van commissarissen. Wij verwijzen hiervoor naar de voorstellen, zoals deze zijn verwoord in de toelichting op de agenda voor genoemde algemene vergadering van aandeelhouders.

Tot slot willen wij alle Nedap-medewerkers complimenteren met hun grote inzet die geleid heeft tot het afsluiten van 2008 met een – ondanks de economische tegenwind – nagenoeg gelijk resultaat als over 2007. De Raad spreekt haar waardering uit richting directie en alle medewerkers voor hun inspanningen.

Groenlo, 27 februari 2009

De raad van commissarissen:

A. van der Velden, voorzitter
J.P. Bahlmann, vice-voorzitter
A.J. Berkhout
M. Veninga

2008 in het kort

De totale opbrengsten handhaafden zich, na fraaie autonome omzetsijgingen over 2006 (+14%) en 2007 (+5%), nagenoeg op het niveau van vorig jaar. Vooral de ontwikkelingen op de toeleveringsmarkt stonden een verdere groei in de weg. In deze markt is Nedap sterk afhankelijk van de situatie bij de klant. Het ene jaar kan dit leiden tot een sterke toename van de omzet, in het andere jaar tot een sterke daling.

De klantgroepen die met eigen producten op de markt actief zijn, lieten echter gezamenlijk een duidelijke groei zien, waardoor het jaar kon worden afgesloten met zo goed als dezelfde opbrengsten als over het voorgaande jaar; € 143 miljoen tegenover € 146 miljoen over 2007.

De winst na belastingen handhaafde zich op bijna 10% van de opbrengsten en kwam uit op € 13,9 miljoen (2007: € 14,3 miljoen). Van deze winst komt € 13,8 miljoen toe aan de aandeelhouders en € 0,1 miljoen aan het minderheidsbelang. Per aandeel kwam de winst uit op € 2,06 (2007: € 2,12). Op grond van het gehanteerde dividendbeleid is het dividend vastgesteld op € 1,85 (2007: € 1,91), een contante uitkering van 90%.

2008 was het jaar waarin een aantal klantgroepen hun omzet behoorlijk zag toenemen (Agri, AVI, Healthcare en Library Solutions) en een aantal hun omzet aanzienlijk zag dalen (Power Supplies, Specials en Election Systems). Het was ook het jaar waarin werd besloten om niet langer te investeren in de Amerikaanse markt voor verkiezingssystemen. Tevens zijn in het begin van 2008 en van 2009 wijzigingen doorgevoerd in de directiestructuur.

Bestuur en toezicht

Per 1 maart 2008 werd het directieteam, zoals reeds toegelicht in het vorige directieverslag, teruggebracht van 3 naar 2 directeuren. Aan het begin van het lopende boekjaar heeft de heer W. Badenhop, lid van het directieteam, besloten zijn loopbaan buiten Nedap voort te zetten. In goed onderling overleg is overeengekomen dat hij per 1 mei 2009 de vennootschap zal verlaten. De raad van commissarissen heeft het voornemen om aansluitend op de algemene vergadering van aandeelhouders van 12 mei 2009 de heer G.J.M. Ezendam, groepscontroller van Nedap N.V., te benoemen tot financieel directeur. De heer R.M. Wegman zal het voorzitterschap van de directie op zich nemen.

In de 20 jaar dat de heer Badenhop bij Nedap werkzaam is geweest, heeft hij een belangrijke rol gespeeld in de voortdurende vernieuwing van Nedap. Met Retail Support heeft hij de eerste klantgroep opgezet en zo de klantgroepenstructuur binnen Nedap geïntroduceerd. Mede door zijn aanpak van continu doorvragen, niet voor het makkelijkste antwoord gaan en zich altijd richten op meerwaarde voor de klant heeft deze klantgroep een unieke marktpositie verworven.

Ook als directeur bleef de heer Badenhop voortdurend gericht op het herkennen en ontwikkelen van bijzondere talenten bij medewerkers. Door hen uit te dagen met nieuwe en bredere verantwoordelijkheden, hebben tal van mensen een grote persoonlijke groei doorgemaakt. De directie is de heer Badenhop zeer erkentelijk voor de bijdrage die hij heeft geleverd aan de ontwikkeling van Nedap.

Ingevolge het vastgestelde rooster van aftreden trad de heer prof.dr.ir. A.J. Berkhout tijdens de op 20 mei 2008 gehouden aandeelhoudersvergadering af, waarna hij in dezelfde vergadering werd herbenoemd voor een periode van 2 jaar.

Medewerkers en organisatie

Ontwikkelingen op de markt en in de technologie volgen elkaar steeds sneller op. Het wordt bij voortduring belangrijker om alle beschikbare kennis binnen de organisatie aan te wenden om nieuwe ideeën in producten te vertalen, nieuwe landen te ontsluiten en goede marktposities te verwerven. Door een nog intensievere samenwerking tussen de verschillende klantgroepen is het saamhorigheidsgevoel – het zijn van één Nedap – in het afgelopen jaar verder versterkt.

In de afzonderlijke klantgroepen kan de omzet en daarmee de productie sterk fluctueren. In 2008 is daarom begonnen om hier actiever op in te spelen door productiemedewerkers flexibeler in te zetten. Gebleken is dat dit niet alleen een kostenvoordeel oplevert, maar ook een zeer waardevolle uitwisseling van kennis en ervaring op productiegebied.

Steeds vaker krijgen medewerkers een nieuwe rol in andere klantgroepen. Ook worden medewerkers van verschillende klantgroepen geconsulteerd bij complexe vraagstukken. Dit heeft al geleid tot onverwachte, creatieve oplossingen die dankzij de reeds opgedane ervaringen elders binnen Nedap, vaak snel kunnen worden gerealiseerd. De extra aandacht voor deze kruisbestuiving wordt door de medewerkers als positief ervaren.

De genoemde snelle ontwikkeling van zowel technologie als markt en de toenemende internationalisering van de Nedap-activiteiten stellen steeds hogere eisen aan de medewerkers. Het afgelopen jaar is het programma aan trainingen en opleidingen uitgebreid, zodat medewerkers kunnen beschikken over de noodzakelijke kennis en vaardigheden.

In het verslagjaar is het aantal medewerkers in vaste dienst toegenomen tot 652 (2007: 626). De gemiddelde leeftijd van de medewerkerpopulatie is 42 jaar. Het ziekteverzuim, exclusief zwangerschapsverlof, is over het boekjaar uitgekomen op 3,6% (2007: 2,3%).

De huidige CAO loopt van 1 april 2007 tot en met 31 maart 2009. Conform de gemaakte afspraken zijn, na de verhoging van 2,5% per 1 juni 2007 en 2,5% per 31 december 2007, op 1 juni 2008 de salarissen met 0,5% verhoogd.

Ook in 2008 is aandacht besteed aan de invulling van de stichting Blikverruimer. Daarbij blijft het doel om medewerkers een stem te geven wanneer fundamentele beslissingen worden genomen over de richting en toekomst van Nedap. Hierdoor zullen de medewerkers zich nog meer bij Nedap betrokken voelen. Op dit moment wordt hard gewerkt aan een concreet voorstel dat, na overleg met alle betrokken partijen, naar verwachting in het lopende boekjaar zal worden ingevoerd.

In het verslagjaar zijn tijdens het overleg met de Ondernemingsraad (OR) belangrijke onderwerpen aan de orde gekomen. Zo zijn in een open en constructieve dialoog zaken als de sterk gewijzigde marktomstandigheden bij de klantgroep Election Systems en de flexibilisering van de inzet van Nedap-medewerkers uitvoerig besproken. De directie is de OR-leden zeer erkentelijk voor hun bijdragen tijdens deze discussies en verwacht dat de komende jaren de rol van de OR als vertegenwoordiger van de Nedap-medewerkers verder in belang zal toenemen.

Markt

Nedap combineert een breed technologieportfolio met gedetailleerde kennis van de verschillende marktsegmenten en met gezond ondernemerschap. De klantgroepen kunnen daarbij zelfstandig hun koers bepalen en hun keuze maken in de wijze waarop technologie, markt en ondernemerschap met elkaar worden gecombineerd.

Dit heeft er toe geleid dat binnen Nedap verschillende bedrijfsmodellen succesvol naast elkaar functioneren. Voorbeelden daarvan zijn het toeleveranciersmodel van Specials en Power Supplies, het distributiemodel via business partners van Security Management en AVI, het directe leveringsmodel van Retail Support en het dienstverleningsmodel van Healthcare; verschillende bedrijfsmodellen rondom Nedap-producten en -diensten met hun geheel eigen dynamiek.

De breedte in technologie, markten en ondernemerschap is de kracht van Nedap. De diversificatie van activiteiten zorgt voor minder kwetsbaarheid bij radicale ontwikkelingen in een specifieke markt of technologie. Bovendien kunnen klantgroepen snel omschakelen naar een andere technologie, markt of ander bedrijfsmodel, door gebruik te maken van de kennis en ervaring die elders binnen het bedrijf zijn opgedaan. Zo kan snel worden ingespeeld op veranderde marktomstandigheden en worden nieuwe kansen gecreëerd. De duidelijke strategische keuze per klantgroep zorgt vervolgens voor de gerichtheid die noodzakelijk is om een goede marktpositie te veroveren en te behouden.

In het verslagjaar bedroegen de kosten van de ontwikkelingsinspanningen € 11,7 miljoen (2007: € 12,0 miljoen). Van dit bedrag werd € 2,1 miljoen geactiveerd (2007: € 1,5 miljoen). In 2008 werd in totaal € 1,0 miljoen aan subsidies ontvangen (2007: € 0,8 miljoen).

Agri

Door toename van de marktvraag in 2008 is de omzet van de klantgroep Agri ver boven het niveau van voorgaande jaren uitgedaan. Managementsystemen voor zowel melkvee- als zeugenhouderij hebben hieraan bijgedragen.

Hoge melkprijzen zorgden ervoor dat, ondanks de stijging van voerprijzen, melkveehouders wereldwijd flink investeren in uitbreiding van hun bedrijf en in automatisering. Melkrobots en goed geautomatiseerde conventionele melkstallen dragen bij aan arbeidsbesparing op het melkveehouderijbedrijf.

De managementsystemen en hieraan gekoppelde sensoren stellen de veehouder in staat ook op grote bedrijven aandacht aan elk dier te geven.

Via haar distributiekanaal levert de klantgroep Agri melkmeetsystemen en sensoren voor het bewaken van de melkkwaliteit. Daarnaast zijn Nedap dierherkenningssystemen onmisbaar bij het automatisch individueel voeren en het voorspellen van het diergedrag. Een sterke toename van de omzet in de nieuwe generatie activiteitsmeters bevestigt de waarde van dit product voor de melkveehouder. Het aan de hand van de activiteitsmeting automatisch vaststellen van bronst bij melkkoeien en het hierbij bepalen van het juiste inseminatiemoment leveren besparingen op in arbeids- en inseminatiekosten.

Na de introductie van het nieuwe managementsysteem Nedap Velos voor de zeugenhouderij - in 2007 in Europa - is het afgelopen jaar via nieuwe en bestaande distributiekanaal wereldwijd de afzet vergroot en zijn tal van projecten in bedrijf gesteld. De toenemende welvaart, met name in Oost-Europa en in Aziatische landen, leidt tot een groeiende vraag naar varkensvleesproducten en hiervoor noodzakelijke productiemiddelen.

De intensivering van de marktbenadering, die een aantal jaren geleden is ingezet, heeft dit jaar zijn vruchten afgeworpen. Buiten Europa zijn projecten in Rusland, China, Japan en Noord-Amerika gerealiseerd, variërend in omvang van 500 tot 5000 zeugen per bedrijf.

De door Nedap aangeboden systemen bieden varkenshouders de mogelijkheid om op een diervriendelijke manier de juiste hoeveelheid voer voor elke individuele zeug te verstrekken; een optimale bedrijfsvoering tegen minimale voerkosten. Tevens zijn de initiële investeringskosten lager dan voor conventionele systemen, waarbij zeugen op een dierenonvriendelijke manier aangebonden in boxen worden gehuisvest. De klantgroep weet zich steeds beter te onderscheiden van de concurrentie door de meest moderne technologie te combineren met een gebruikersvriendelijke bediening. De verwachting is dat door wetgeving en eisen die consumenten stellen aan diervriendelijkheid, wereldwijd steeds meer varkenshouders overgaan op groepshuisvesting. Hierdoor zal de vraag naar Nedap-systemen verder toenemen.

Met continue product vernieuwing en intensieve marktbenadering verwacht de klantgroep Agri haar marktpositie in de komende jaren verder te versterken.

**ENERGY=
CHANGE**

AVI

Het afgelopen jaar heeft de klantgroep AVI een sterke groei laten zien. Wereldwijd nam de vraag naar haar voertuigidentificatiesystemen toe.

Ook in 2008 heeft de groep geïnvesteerd in de ontwikkeling van nieuwe producten en oplossingen die inspelen op marktontwikkelingen. Een voorbeeld daarvan is een draadloze sensor voor de detectie van voertuigen op parkeerplaatsen. Hiermee kan inzicht worden gekregen in de bezettingsgraad en verblijfsduur. De ervaringen die de eerste klanten met dit product hebben opgedaan, zijn veelbelovend.

Het lukt steeds beter om de voortdurende vernieuwing van het productenpallet te ondersteunen met effectieve marketing. Hierdoor kunnen nieuwe producten snel wereldwijd worden geïntroduceerd via de bestaande distributiekkanalen.

De inspanningen op het gebied van conceptontwikkeling voor stadstoegang hebben positief bijgedragen aan de groei van de klantgroep. Naast het reguleren van verkeersstromen in binnensteden is veel aandacht besteed aan het breder toepasbaar maken van het concept. Dit heeft geresulteerd in een generieke oplossing voor de beveiliging van voertuigtoegangen. Naast voertuigidentificatie maakt ook het complete managementsysteem, inclusief camera-integratie, deel uit van deze oplossing. Met dit systeem kan een geheel nieuwe markt worden ontsloten, waarbij een grote voorsprong kan worden genomen op de concurrentie. Het betreft hier vooral toepassingen op het gebied van toegangscontrole voor bedrijventerreinen, luchthavens, militaire installaties en zogenaamde 'gated communities'.

De combinatie van een groeiende productportfolio met een omvangrijk, wereldwijd businesspartner netwerk, geeft de klantgroep AVI een goede uitgangspositie voor verdere groei in de komende jaren.

Education

De klantgroep Education ondersteunt met haar oplossingen de automatische verwerking van lestijdregistratie en verzorgt de informatievoorziening naar het schoolmanagement, docenten, overheden en ouders. In combinatie met Nedap-oplossingen voor toegangscontrole en lockermanagement wordt tevens de veiligheid op school verbeterd en worden kosten bespaard.

Na een terugval in 2007 heeft de groep in 2008 haar omzetgroei weer opgepakt. Met name in Nederland is haar marktpositie verder verbeterd. Een eerste aanzet in het Midden-Oosten is gegeven met de oplevering van een Education-oplossing voor studentenaanwezigheidsregistratie, toegangsverlening en lockermanagement bij een toonaangevende universiteit in Koeweit. Dit biedt een aansprekende referentie in een regio waar de komende jaren veel nieuwe scholen en universiteiten zullen worden gebouwd.

De klantgroep Education heeft een goede reputatie opgebouwd met de voortdurende vernieuwing van haar producten. Met de introductie van webgebaseerde software is vorig jaar aandacht besteed aan het beter toegankelijk maken van de informatie in de systemen. Tevens is de bestaande, mobiele, tijdregistratie-oplossing geschikt gemaakt voor gestandaardiseerde kaarttechnologie. Beide producten zijn goed ontvangen in de markt. Hoewel deze ontwikkelingsinspanningen de resultaten over 2008 enigszins hebben gedrukt, is de verwachting dat deze de komende jaren mede zullen bijdragen aan een verdere omzetgroei.

Ieder jaar groeien de wensen en eisen die het onderwijs aan Nedap-systemen stelt en neemt het belang van deze systemen in de dagelijkse gang van zaken bij onderwijsinstellingen verder toe. Naast de voortdurende ontwikkeling van nieuwe functionaliteiten vergt dit ook grotere inspanningen op de gebieden van commercie en implementatie.

De klantgroep Education zal zich het komende jaar niet alleen richten op het versterken van haar leidende positie op de Nederlandse markt, maar ook op het verder ontwikkelen van de markten in Groot-Brittannië, België, Duitsland en het Midden-Oosten. Hierdoor wordt een verdere groei mogelijk gemaakt.

Election Systems

Het jaar 2008 was wederom een roerig jaar voor de klantgroep Election Systems. De ondoorzichtige situatie op de Amerikaanse markt en de steeds hoger wordende financiële risico's zijn voor Nedap aanleiding geweest om zich terug te trekken uit het aanbestedingsproces van de staat New York en voorlopig afscheid te nemen van de Amerikaanse markt. Deze beslissing heeft in de eerste helft van 2008 geresulteerd in een extra afschrijving van € 2,1 miljoen op reeds geactiveerde ontwikkelingskosten voor Amerikaanse stemmachines.

In het laatste decennium zijn elektronische stemmachines in steeds meer Europese landen met succes ingezet bij Europese, landelijke en lokale verkiezingen. Daarbij waren het vooral de lokale overheden die de praktische voordelen van deze manier van stemmen onderkenden en het initiatief namen om deze stemmachines in te zetten. Recent zijn in heel Europa discussies losgebarsten over de toekomst van elektronisch stemmen en worden nieuwe aankoopbeslissingen uitgesteld. Deze pas op de plaats heeft er toe geleid dat de opbrengsten van de klantgroep vrijwel geheel zijn weggevallen. De klantgroep heeft hierop adequaat gereageerd en haar omvang aangepast.

Terwijl in Nederland de stap is gezet om stemmen op een andere manier dan met potlood en papier wettelijk onmogelijk te maken, wordt in andere landen een meer genuanceerde afweging gemaakt. In plaats van de garantie te zoeken dat de elektronische stemmachine tegen ieder mogelijk risico beveiligd is, wordt in deze landen de vraag gesteld wat de meest optimale manier is voor burgers om hun stem uit brengen en om tot een betrouwbare verkiezingsuitslag te komen.

Onafhankelijk onderzoek heeft aangetoond dat met aanpassingen aan de elektronische stemmachine een voor iedereen begrijpelijke vorm van controleerbaarheid van verkiezingsuitslagen geboden kan worden, terwijl de voordelen van toegankelijkheid, snelheid, betrouwbaarheid en lagere kosten van het stemproces worden behouden. Naast het realiseren van gewenste aanpassingen aan de huidige generatie stemmachines, heeft de klantgroep in het afgelopen jaar een aantal prototypes voor nieuwe stemmachines ontwikkeld. Deze zullen worden gebruikt om in nauw overleg met alle betrokken partijen in de verschillende landen vast te stellen aan welke eisen een nieuwe generatie stemmachines moet voldoen.

Hoewel politieke beslissingstrajecten moeilijk te voorspellen zijn, blijft optimisme over de toekomst van geautomatiseerde verkiezingssystemen overheersen. Wanneer de markt van verkiezingssystemen ook in andere landen weer opengaat, ontstaan er kansen en kan door de combinatie van inhoudelijke kennis van de verkiezingsprocessen en technologische knowhow een goede marktpositie worden opgebouwd.

Healthcare

De klantgroep Healthcare heeft opnieuw een mooi jaar achter de rug. Niet alleen met wederom een groei van opbrengsten, maar ook met veel nieuwe ideeën. Haar doelstelling kan worden samengevat als 'Meer tijd voor Zorg'. De klantgroep creëert oplossingen die de administratieve werkzaamheden van zorgmedewerkers minimaliseren, zodat meer tijd ontstaat voor daadwerkelijke zorg.

In 2008 groeide het aantal zorgmedewerkers dat gebruik maakt van Nedap-oplossingen met 30%. Healthcare vermarkt haar kennis, software en hardware steeds vaker in de vorm van abonnementen. Deze worden door de zorginstelling per zorgmedewerker afgesloten. Het grootste deel van de opbrengsten van de klantgroep bestaat inmiddels uit abonnementsgelden.

Het digitale planbord, Moves, is bij ruim 20 Nederlandse zorginstellingen in gebruik genomen. Daarmee is Nedap, kort na de introductie van Moves, marktleider op het gebied van zorgplanning geworden. Planners zijn enthousiast over de gebruikersvriendelijkheid van dit planbord en over de korte en eenvoudige implementatietrajecten. Zorgmedewerkers worden professioneel ondersteund door het beschikbaar maken van alle gegevens over planning, cliënten en zorginformatie op hun beveiligde mobiele telefoon en via iO Me.

ENERGY= YOUTH

In het laatste kwartaal van 2008 is gestart met de ontwikkeling van iO Me. Hierbij krijgt iedere zorgprofessional de beschikking over een op maat gesneden webpagina met informatie over cliënten, collega's, planningen en reeds geleverde zorg. Eind 2008 maakten al circa 10.000 zorgprofessionals gebruik van deze applicatie.

Met het eigen technologieplatform als basis, is de klantgroep gestart met een nieuwe activiteit: Pep. Met Pep kunnen uitzendorganisaties eindelijk afscheid nemen van het papieren werkurenbriefje, inclusief de bewerkelijke en foutgevoelige verwerking daarvan. Met Pep realiseren uitzendorganisaties substantiële besparingen. Inmiddels registreren al duizenden uitzendkrachten hun uren via Pep.

Voor 2009 wordt wederom een verdere groei van de opbrengsten verwacht. Deze groei wordt gerealiseerd met bestaande diensten in Nederland, Duitsland en Engeland en met nieuwe diensten in de zorg- en uitzendbranche.

Library Solutions

De opbrengsten van deze groep groeiden in het verslagjaar fors. Steeds meer bibliotheken in Europa zien de voordelen van systemen die het uitlenen en innemen van boeken automatiseren. De hoge kwaliteit van deze systemen, in combinatie met voortdurende innovatie, heeft ook in 2008 weer tot een aantal aansprekende opdrachten geleid, zoals voor de bibliotheken in Straatsburg, Zürich en Madrid.

In deze groeiende markt neemt de concurrentie snel toe. Oplossingen worden gekopieerd en tegen concurrerende prijzen aangeboden. Met de introductie van een instaplijn met basisfunctionaliteit tegen attractieve prijzen kan met een uitstekende prijs/kwaliteitverhouding het hoofd worden geboden aan deze concurrentie. Daarnaast blijft de klantgroep werken aan haar onderscheid op functionaliteit en kwaliteit. Door het combineren van technologieën en producten die binnen Nedap beschikbaar zijn, lukt het om snel geheel nieuwe oplossingen naar de markt te brengen tegen beperkte ontwikkelkosten.

In het verslagjaar is het aantal landen waar de systemen worden vermarkt verder uitgebreid. Naast Nederland, België en Frankrijk zijn nu ook mooie resultaten geboekt in Duitsland, Italië, Spanje en Zwitserland. Om deze groei in activiteiten goed te laten verlopen, is er veel geïnvesteerd in uitbreiding van het productportfolio en de verdere professionalisering van producten en organisatie. De klantgroep rekent dan ook op een verdere groei.

Locker Management Systems

De klantgroep Locker Management Systems heeft in 2008 een fraaie omzetgroei gerealiseerd. Haar oplossingen voor veilige opslag en slimme uitgifte van goederen winnen aan bekendheid en populariteit. Diverse aansprekende projecten binnen scholen (ROC's), stadskantoren, bibliotheken, kantooromgevingen en in de recreatiesector tonen de veelzijdigheid aan van het Nedap-systeem voor beheer en gebruik van lockers (LoXS).

Ondanks de onrust bij apothekers over vergoedingsstructuren begint PharmaLoXS, een systeem voor 24-uurs uitgifte van medicijnen bij apotheken, terrein te winnen. De komende jaren wordt voor deze Nedap-oplossing een verdere groei voorzien.

In 2008 is een nieuw slot ontwikkeld met een geïntegreerde kaartlezer voor MIFARE en DESfire kaarttechnologie. Het slot zal in 2009 op de markt worden geïntroduceerd. De grote groep klanten die is gestandaardiseerd op MIFARE kaarten, kan na de introductie van dit slot gebruikmaken van de voordelen van het LoXS systeem.

Tevens is aan de software voor het beheer van lockers de nodige functionaliteit toegevoegd. Zo is bijvoorbeeld een systeem ontwikkeld voor het geautomatiseerd uitgeven van boeken en andere media in bibliotheken.

Met deze nieuwe producten, in combinatie met een versterkt verkoopteam, wordt een verdere groei verwacht zowel binnen als buiten Nederland.

Power Supplies

De economische tegenwind heeft zijn effect bij Power Supplies gehad. Na de omzetsprong in 2007 zijn in 2008 de opbrengsten sterk teruggelopen. De toegenomen vraag naar explosieveilige voorschakelapparaten voor de offshore en de petrochemische industrie kon de omzetsprong in systemen voor autonome stroomvoorzieningen en lichtbesturingen in de retail- en glastuinbouwsector niet opvangen.

Er is goede voortgang geboekt met het ontwikkelen en vermarkten van een aantal eigen productlijnen. Op de vakbeurzen in Frankfurt en Las Vegas waren veel positieve reacties op Nedap Senzafile, een nieuwe lijn van elektronische voorschakelapparaten die draadloos kunnen worden bestuurd. De voordelen van deze voorschakelapparaten zijn de hoge lichtopbrengst, de lange levensduur van de gasontladingslamp en de mogelijkheid om energie te besparen door het dimmen van de lamp. Door de elektronische lampballast te voorzien van een draadloze besturing worden de installatiekosten van Senzafile-apparatuur sterk gereduceerd. Het Senzafile-verkoopteam heeft de eerste bestelling al kunnen noteren.

Door de opkomst van allerlei vormen van decentrale energieopwekking zoals zonnecellen, windturbines, microwarmtekracht en brandstofcellen ontstaat een nieuwe markt voor intelligente voedingen. Deze voedingen verzorgen de omvorming van de verschillende stroombronnen en schakelen precies op het juiste moment tussen deze bronnen. Hierdoor beschikt de gebruiker altijd over een betrouwbaar energiesysteem. Met Nedap Atrium beschikt de klantgroep over een krachtig technologieplatform, waarmee snel slimme voedingen kunnen worden ontwikkeld voor de verschillende combinaties van energiebronnen. Atrium onderscheidt zich van de concurrentie door de compactheid van het ontwerp, de hoge efficiency in energieconversie en de ingebouwde intelligentie. Het eerste product op basis van Atrium is een voeding die de energie van zonnecellen omvormt, deze kan opslaan in accu's en beschikbaar stelt aan de eindgebruiker (230 Volt). Dit product zal begin 2009 op de markt worden geïntroduceerd.

Langzaam maar zeker wordt er vooruitgang geboekt met de Naiade, het op zonne-energie gebaseerde mobiele drinkwaterreinigingssysteem. Op steeds meer plekken in de wereld is aangetoond dat de Naiade de goedkoopste en milieuvriendelijkste manier is om groepen mensen van bacterie- en virusvrij drinkwater te voorzien. Daar waar ervaring is opgedaan met de Naiade zijn de eerste vervolgbestellingen al gerealiseerd. De klantgroep Power Supplies zal niet ongevoelig zijn voor de huidige recessie. Toch zijn er goede marktmogelijkheden voor de nieuwe productlijnen op de snel veranderende energiemarkten. De klantgroep ziet de toekomst dan ook met vertrouwen tegemoet.

Retail Support

Na de recordomzet in het voorafgaande jaar heeft de klantgroep Retail Support in 2008 een klein stapje achteruit moeten doen. Ondanks de effecten van de wereldwijde economische situatie op de retailsector en de toename van de concurrentiedruk heeft de groep zich kranks gewerd.

De uitbreiding van de mogelijkheden op het gebied van plaketiketten zorgt voor een belangrijke verbetering van de marktpositie. Met het 'controlled source tagging' concept garandeert Nedap als enige leverancier in de wereld de kwaliteit van de geleverde plaketiketten. Daartoe wordt in de hele 'supply chain' (van productie van plaketiketten tot en met deactivatie in de winkel) een netwerk van testpunten geplaatst.

In dit proces worden alle - van de jaarlijks tientallen miljoenen - etiketten, meerdere keren, individueel getest. Alle testgegevens worden daarbij verzameld en gepresenteerd in het EASi/Net managementinformatiesysteem. Naast een sterke vermindering van de overlast van ongewenste alarmen door slechte etiketten bij winkelpersoneel en consument, krijgt de retailer nu realtime, in iedere fase van het proces, inzicht in de hoeveelheden en kwaliteit van de etiketten. Door nauw samen te werken met verschillende fabrikanten van plaketiketten en leveranciers die wereldwijd beveiligde prijs- en informatie-etiketten leveren, kunnen retailketens nu wereldwijd goed worden bediend.

Met Chameleon, het antiwinkeldiefstalsysteem toegesneden op super- en hypermarkten, heeft de klantgroep een nieuwe, belangrijke troef in handen gekregen. Dit systeem is het eerste product dat gebaseerd is op een geheel nieuw detectie- en identificatieplatform op basis van FPGA (Field Programmable Gate Array) technologie. Met dit platform worden functies die voorheen met hardware werden gerealiseerd nu softwarematig geïmplementeerd. Hiermee worden ontwikkeltrajecten sterk verkort en kan sneller worden ingespeeld op marktkansen. Een voorbeeld hiervan is de razendsnelle ontwikkeling van de nieuwe deactivator, die geheel past in het nieuwe kwaliteitsproces van plaketiketten.

Daarnaast is FLEUReas verder ontwikkeld. Een nieuwe antenne en klantentelmodule zijn aan het assortiment toegevoegd, waardoor deze productlijn nog beter aansluit op de wensen van de retailer.

Met EASi/Access, toegangscontrole voor magazijnen en vitrines in de retailmarkt, wordt Nedap's rol bij de retailer verbreed; naast detectiepoorten bij de ingang worden Nedap-systemen nu op meer plekken in de winkel toegepast. Een beter inzicht in andere processen op de winkelvloer zorgt ervoor dat nieuwe mogelijkheden voor innovatieve producten en diensten ontstaan.

Naast de continue vernieuwing van producten wordt er ook voortdurend gewerkt aan het versterken van het verkoopnetwerk. In steeds meer landen worden Nedap-retailsystemen verkocht. Begin 2009 is Nedap China Ltd. opgericht, van waaruit de Chinese markt wordt bewerkt.

Ook de komende jaren zullen de marktmogelijkheden voor de klantgroep toenemen. Hoewel de opbrengsten het lopende jaar door de economische crisis zullen worden beïnvloed, rekent de klantgroep op een verdere groei op de langere termijn.

Security Management

Ondanks hevige concurrentie, aanhoudende prijserosie en een gering groeiende markt, heeft de klantgroep Security Management haar marktpositie verder versterkt. Steeds meer partijen herkennen de technologische en functionele voorsprong van het technologieplatform AEOS. Hierdoor konden nieuwe business partners worden gecontracteerd, die inmiddels voor belangrijke, nieuwe projecten hebben gezorgd. Zij waarderen met name de integratiemogelijkheden van het open AEOS-platform en werken met Nedap samen om nieuwe technologieën in de markt te zetten. Nedap's zichtbaarheid in de diverse internationale markten wordt hierdoor vergroot.

De kracht van de innovatiestrategie waarvoor de klantgroep heeft gekozen, wordt onderstreept door het winnen van de prestigieuze Duitse GIT Security Award voor de eerder in het jaar geïntroduceerde Security Controller. Dit is de eerste controller in de markt die alle beveiligingsfuncties - toegangscontrole, video-opslag, inbraakdetectie, PLC-functionaliteit en intercom - bundelt in één apparaat. De belangrijkste voordelen hiervan zijn lagere investeringen in hardware en installatie, meer functionaliteit en eenvoudige integratie.

Dochteronderneming NSecure heeft in het verslagjaar de eerste klanten voor haar nieuwe dienstverleningsconcept mogen noteren. Zij beheert daarbij het veiligheidsniveau bij haar klanten door het op afstand voortdurend monitoren en bijsturen van de veiligheidssystemen.

Afgelopen jaar is veel geïnvesteerd in het bewerken van opkomende internationale markten. Na het onderbrengen van multinationale projecten bij lokale partners, ziet de klantgroep nu dat zij via deze partners in verschillende landen verder voet aan de grond krijgt. Met Nedap-vertegenwoordigers in Polen, Rusland, Zuidoost-Azië en China wordt hard gewerkt aan het opbouwen van een unieke marktpositie. De meerjarige aanwezigheid in het Midden-Oosten begint tot concrete resultaten te leiden. In steeds meer landen in deze regio worden opdrachten geboekt.

Nedap onderscheidt zich in de beveiligingsindustrie door de gehele productreeks van antennes, readers, controllers en software in eigen hand te hebben. Het afgelopen jaar is aangetoond dat daardoor snel kan worden ingespeeld op wijzigende marktomstandigheden. Zo kon kort na het bekend worden van de fraudegevoeligheid van de MIFARE kaarttechnologie een nieuwe kaartlezer worden geïntroduceerd die klanten in staat stelt om op praktische wijze en tegen geringe kosten te migreren naar een veiligere kaarttechnologie.

Door het voortdurend laten aansluiten van haar producten op klantenwensen, het verhogen van het bedieningsgemak van de gebruikersinterfaces, de introductie van nieuwe reader- en antennelijnen en met een vergaande ontwikkeling richting geïntegreerd security management, legt de klantgroep een goede basis voor de toekomst. Door uitbreiding en professionalisering van het marketing- en verkoopapparaat wordt een verdere uitbouw van de marktpositie verwacht.

Specials

Na een voortvarende start in 2008 heeft de klantgroep Specials de gevolgen van de economische crisis in de tweede helft van het jaar sterk gevoeld. Bijna geen enkele klant van de groep kon zich aan de gevolgen van deze crisis onttrekken. Voor het hele jaar resulteerde dit in een lagere omzet dan in 2007.

Om op het gebied van elektronische besturingen in de automotive markt minder afhankelijk te zijn van systeemaanbieders, zijn dit jaar rechtstreekse contacten gelegd met automobielfabrikanten in Europa. Ook is de klantgroep begonnen met het ontwikkelen van eigen productideeën. Concepten op het gebied van comfortverhoging in 'Home', 'Car' en 'Care' zullen de komende tijd aan de markt getoetst worden.

De activiteiten rond aansluitmateriaal voor Telecom richten zich op het verbreden van het assortiment en uitbreiding van het klantenbestand.

Gezien de markten waar de klantgroep Specials actief is, verwachten wij voor de korte termijn geen groei.

CIMPL

CIMPL (Constructie in Metaal en Plastic) heeft voornamelijk de andere Nedap-klantgroepen als afzetmarkt. Dit stelt hoge eisen aan haar flexibiliteit. Zo maakt CIMPL ruim 750 verschillende producten van metaal. Bij ieder product wordt continu gekeken hoe een optimale kostprijs kan worden gerealiseerd. Voortdurend wordt afgewogen of een product zelf moet worden vervaardigd, dan wel moet worden uitbesteed. Daarbij wordt het design van de producten een steeds belangrijker aspect bij het ontwikkelen van nieuwe behuizingen.

In 2008 heeft CIMPL wederom laten zien dat met het in eigen beheer vervaardigen van gereedschappen en producten in metaal en kunststof veel waarde kan worden toegevoegd door de geavanceerde machines te combineren met vakmanschap, ervaring en creativiteit.

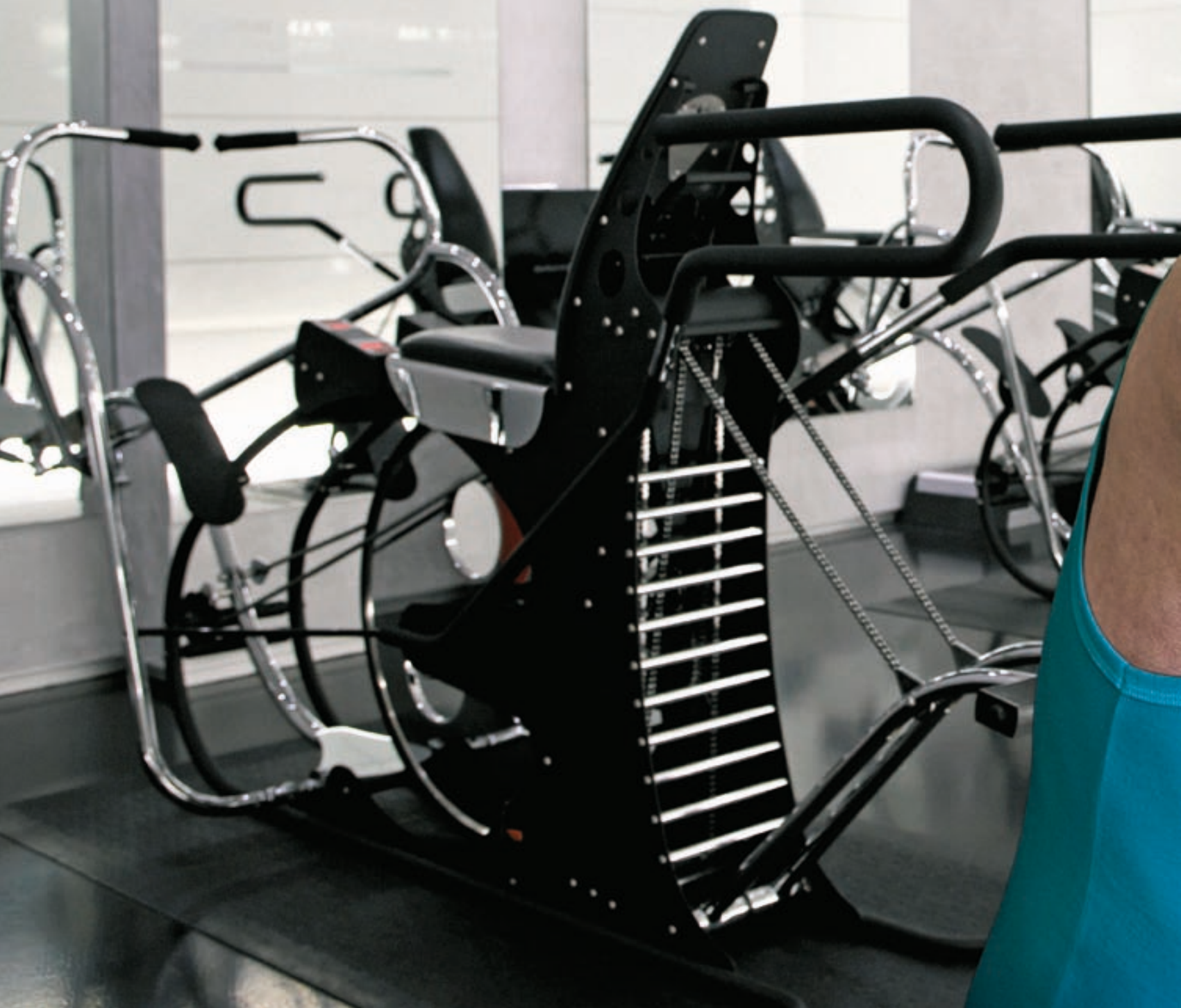
Montage en Inventi

De montagegroep in Groenlo, die zich bezighoudt met het automatisch verwerken (bestücken) van elektronische componenten, heeft ook in 2008 goed gepresteerd.

Inventi B.V., de in Neede gehuisveste productieonderneming van Nedap, heeft in het tweede jaar van haar bestaan een goede ontwikkeling doorgemaakt. Steeds meer producten die seriematig worden geproduceerd, worden van de klantgroepen in Groenlo verhuisd naar Inventi. Nul- en aanloopseries blijven in Groenlo, dicht bij de ontwikkelbron. Hierdoor kunnen de onvermijdelijke aanloopproblemen en kinderziektes die gepaard gaan met de introductie van nieuwe producten, sneller worden opgelost.

Met een uitgebalanceerde combinatie van een kernteam van vaste medewerkers met een grote groep flexwerkers, kan een aantrekkelijke kostprijs van producten worden gewaarborgd. Mede dankzij de uitstekende samenwerking tussen

**ENERGY=
SPIRIT**

klantgroepen en Inventi is in 2008 een aantal belangrijke verbeteringen in de kwaliteit van de productieprocessen gerealiseerd. Nedap is dan ook bijzonder trots dat Inventi in korte tijd verschillende kwaliteitscertificeringen (waaronder ISO VDA Automotive) en audits door klanten met succes heeft doorlopen. Binnenkort zal hieraan het ISO TS Automotive certificaat worden toegevoegd.

De productie bij Inventi staat volledig onder beheer van Nedap. De soms grote nadelen van het volledig uitbesteden van productieactiviteiten naar lagelonenlanden worden zo vermeden, terwijl tevens werkgelegenheid en kennis in Nederland behouden blijft.

New Business

Bij alle klantgroepen wordt voortdurend gewerkt aan het ontwikkelen van nieuwe technieken die in Nedap-producten kunnen worden toegepast. De groep New Business richt zich daarbij op ontwikkelingen van technieken met een langere tijdshorizon die nog verre van uitgekristalliseerd zijn. Een brede kennis op verschillende technologische gebieden zoals identificatie, detectie, software en elektronica en goede contacten met onderzoeksinstituten en universiteiten zijn daarbij belangrijke voorwaarden.

Hoewel de ontwikkelingen binnen de groep New Business wat experimenteler van karakter kunnen zijn, blijft ook hier de focus op concrete toepasbaarheid van technieken. Zo wordt samen met de klantgroep Agri gewerkt aan het marktrijp maken van een nieuwe melkmeter, gebaseerd op een geheel nieuw meetprincipe. Ook RFID blijft een belangrijk onderwerp in de groep, zowel wat betreft het testen en optimaliseren van labels, als de ontwikkeling van nieuwe, softwarematig gestuurde readers.

Voor het energiezuinige en zelfconfigurerende draadloze netwerk dat de afgelopen jaren is ontwikkeld, worden nieuwe toepassingen gevonden. Er is een begin gemaakt om dit netwerk in te zetten bij de besturing van de vitrinelockers in winkels.

De klantgroep New Business speelt een belangrijke rol bij het voortdurend vernieuwen en uitbreiden van het Nedap-technologieportfolio.

Financieel

De totale opbrengsten zijn over 2008 uitgekomen op € 143,0 miljoen en waren daarmee € 2,8 miljoen lager dan over 2007 (€ 145,8 miljoen). De toegevoegde waarde (opbrengsten minus voorraadmutatie en materiaalkosten) steeg echter met € 3,8 miljoen naar € 95,6 miljoen. Het beleid om verder op te schuiven naar kennisintensieve producten, met een hogere toegevoegde waarde, werpt duidelijk vruchten af.

Na aftrek van hogere salariskosten/sociale lasten (€ 2,3 miljoen) en hogere afschrijvingen (€ 0,5 miljoen), bijtelling van lagere uitbesteding en overige externe kosten (€ 0,2 miljoen) en een hogere activering van zelfvervaardigde activa (€ 0,5 miljoen), zou de bedrijfswinst met € 1,7 miljoen zijn toegenomen in vergelijking met het voorgaande jaar. Echter, de extra afboeking van geactiveerde ontwikkelingskosten voor Amerikaanse stemmachines (€ 2,1 miljoen voor belastingen) zorgde voor een € 0,4 miljoen lagere bedrijfswinst.

Hogere financieringslasten door waardedaling van rentebescherms (€ 0,3 miljoen), een nagenoeg gelijk winstaandeel van de geassocieerde deelneming en een lagere winstbelasting (€ 0,3 miljoen) zorgden ervoor dat de winst over het boekjaar uitkwam op € 13,9 miljoen, € 0,4 miljoen minder dan over 2007 (€ 14,3 miljoen). Als percentage van de opbrengsten bedroeg de winst 9,7 (2007: 9,8). Het rendement op het eigen vermogen, exclusief onverdeelde winst, kwam uit op 32%.

De totale investeringen in immateriële vaste activa (geactiveerde ontwikkelingskosten) hebben € 2,1 miljoen gevergd. De totale afschrijvingen bedroegen € 3,0 miljoen; dit is inclusief de eerder vermelde € 2,1 miljoen extra afschrijving. In materiële vaste activa is € 7,1 miljoen geïnvesteerd, € 0,6 miljoen meer dan is afgeschreven. De financiële vaste activa

stegen met € 1,8 miljoen, hoofdzakelijk als gevolg van de toegenomen fondswaarde van onze pensioenregeling. Het voorraadniveau is met € 0,6 miljoen gedaald. Het aangescherpte beleid van onze kredietverzekeraar aan het einde van het verslagjaar stond een verdere daling in de weg. De solvabiliteit (eigen vermogen exclusief onverdeelde winst gedeeld door het totale vermogen) is gestegen van 41,7% eind 2007 naar 42,6% eind 2008. Na toevoeging van de winst over 2008 komt het solvabiliteitspercentage uit op 44%, iets onder het gewenste niveau van ongeveer 45%.

Een positieve cashflow uit de bedrijfsactiviteiten van € 24,2 miljoen zorgde ervoor dat in 2008 zonder problemen € 9,8 miljoen aan investeringen en € 12,9 miljoen aan dividend kon worden betaald en € 0,2 miljoen aan leningen kon worden afgelost. Daarna resteerde € 1,3 miljoen, waarmee de liquiditeitspositie (liquide middelen en rekening courant kredieten banken) kon worden verbeterd.

In totaal bedraagt de kredietruimte van Nedap en haar dochterondernemingen € 44,4 miljoen, waarvan ultimo 2008 een bedrag van € 21,4 miljoen was opgenomen. Hiervan was € 17,5 miljoen langlopend.

Vooruitzichten

Kennis van het bedrijfsproces van de klant en toepassing van nieuwe technologieën vormen de basis voor nieuwe, oorspronkelijke en duurzame toepassingen met onderscheidend vermogen voor de klant. Dit kwalitatieve aspect van de opbrengsten, dat tot uitdrukking komt in een goede toegevoegde waarde in procenten van de opbrengsten, staat centraal. Dit heeft de hoogste prioriteit en zorgt voor het stevige fundament waarop Nedap verder bouwt aan autonome groei van opbrengsten en resultaat.

Op korte termijn kunnen opbrengsten en resultaat worden beïnvloed door terughoudendheid in de markt vanwege economische ontwikkelingen. Het is op dit moment nog te vroeg om een prognose af te geven voor het 1e halfjaar 2009. Hoewel de impact van kredietcrisis en recessie sterk verschilt per markt waarin Nedap actief is, houdt de directie op basis van signalen uit verschillende klantgroepen rekening met terughoudendheid in diverse markten.

Groenlo, 27 februari 2009

De directie:

R.M. Wegman

G.J.M. Ezendam

ENERGY= ART

Jaarrekening

30

Geconsolideerde balans per 31 december (€ x 1.000)

Actief

Vaste activa

	noot	2008	2007
Materiële vaste activa	1	44.344	43.688
Immateriële vaste activa	1	5.258	6.148
Geassocieerde deelneming	2	2.158	1.840
Uitgestelde belastingvorderingen	3	605	787
Personeelsbeloningen	4	1.642	-

Vlottende activa

Vorraden	5	19.573	20.131
Te vorderen winstbelasting		192	-
Handels- en overige vorderingen	6	25.290	27.050
Liquide middelen	7	4.098	2.817

Passief

Eigen vermogen

Aandelenkapitaal	8	669	669
Wettelijke reserves		5.357	6.412
Reserves		37.929	35.601

Onverdeelde winst toekomend aan aandeelhouders

Minderheidsbelang
Onverdeelde winst toekomend aan minderheidsbelang

Langlopende verplichtingen

Leningen	9	17.518	17.734
Derivaten	10	436	-
Personeelsbeloningen	11	2.560	2.322
Uitgestelde belastingverplichtingen	12	1.101	1.013

Kortlopende verplichtingen

Leningen	9	217	212
Rekening-courantkredieten banken	13	3.641	3.557
Personeelsbeloningen	11	502	890
Garantievoorziening	14	736	541
Te betalen winstbelasting		126	654
Belastingen en premies sociale verzekeringen		2.022	1.684
Handelsschulden en overige te betalen posten	15	16.324	16.734

2008

2007

€

€

54.007

52.463

49.153

49.998

103.160

102.461

57.729

56.903

248

217

57.977

57.120

21.615

21.069

23.568

24.272

103.160

102.461

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

(€ x 1.000)

		2008	2007
		€	€
Opbrengsten	16	142.966	145.823
Materiaalkosten		46.991	54.845
Uitbesteding en overige externe kosten		29.519	29.688
Salarissen		33.208	31.663
Sociale lasten	17	6.184	5.384
Afschrijvingen	18	7.405	6.931
Overige waardeveranderingen immateriële vaste activa	1	2.059	-
Voorraadmutatie gereed product en goederen in bewerking		411	-/- 800
Zelfvervaardigde vaste activa	-/-	2.235	-/- 1.742
Som der bedrijfslasten		123.542	125.969
Bedrijfswinst		19.424	19.854
Financieringsbaten		137	109
Financieringslasten	-/-	1.109	-/- 1.210
Waardeverandering derivaten	-/-	436	-
Nettofinancieringslasten		-/- 1.408	-/- 1.101
Winsttaandeel geassocieerde deelneming (na winstbelasting)	19	548	537*
Winst voor belastingen		18.564	19.290
Belastingen	20	4.680	4.990*
Winst over het boekjaar		13.884	14.300
Winst toekomend aan aandeelhouders Nedap N.V.		13.774	14.221
Winst toekomend aan minderheidsbelang	21	110	79
Winst over het boekjaar		13.884	14.300
Gemiddeld aantal uitstaande aandelen	8	6.692.920	6.692.920
Winst per gewoon aandeel (in €)		2,06	2,12
Verwaterde winst per gewoon aandeel (in €)		2,06	2,12

* Vanaf 2008 wordt het winstaandeel geassocieerde deelneming vermeld na winstbelasting (het winstaandeel voor belasting bedroeg over 2007 € 805). De vergelijkende cijfers zijn hiervoor aangepast.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(€ x 1.000)

			2008	2007
			€	€
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	<i>noot</i>			
Winst over het boekjaar			13.884	14.300
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen	18	7.405		6.931
Waardevermindervingsverliezen op immateriële activa		2.059		-
Boekwinst op verkoop materiële vaste activa	-/-	48		69
Koersverschillen op deelnemingen	-/-	66		21
Nettofinancieringslasten		1.408		1.101
Winstbelastingen	20	4.680		4.990 *
			15.438	12.974
Mutatie geassocieerde deelneming:	2			
Winst na belastingen	-/-	548		537 *
Ontvangen dividend en overige mutaties		230		393
			-/- 318	144
Mutatie handels- en overige vorderingen	6	1.760		2.522
Mutatie voorraden	5	558		67
Mutatie belastingen en premies sociale verzekeringen		338		125
Mutatie handelsschulden en overig te betalen posten		373		1.676
Mutatie personeelsbeloningen	-/-	1.792		654
Mutatie garantievoorzieningen	14	195		201
			1.432	585
Betaalde rente	-/-	1.213		1.132
Ontvangen rente		137		109
Betaalde winstbelastingen	-/-	5.130		4.776 *
			-/- 6.206	5.799
			24.230	21.916
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings in materiële vaste activa	-/-	7.981		8.506
Investerings in immateriële vaste activa	-/-	2.098		1.505
Ontvangsten uit verkoop materiële vaste activa		218		612
			-/- 9.861	9.399
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Opnamen langlopende leningen		-		1.500
Aflossingen langlopende leningen	-/-	211		58
Betaald dividend aan minderheidsaandeelhouders	-/-	79		85
Betaald dividend aan aandeelhouders Nedap N.V.	-/-	12.783		11.043
			-/- 13.073	9.686
Mutatie liquide middelen en bankiers			1.296	2.831
Liquide middelen en bankiers per 1 januari			-/- 740	3.542
Valutakoersverschillen op liquide middelen en bankiers			-/- 99	29
Liquide middelen en bankiers per 31 december			457	740

* Vanaf 2008 wordt het winstaandeel geassocieerde deelneming vermeld na winstbelasting (het winstaandeel voor belasting bedroeg over 2007 € 805). De vergelijkende cijfers zijn hiervoor aangepast.

Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen

(€ x 1.000)

	aandelen- kapitaal	wettelijke reserves	reserves	winst toekomst aan aandeel- houders	eigen vermogen toekomst aan aandeel- houders	minder- heids- belang	totaal eigen vermogen
	€	€	€	€	€	€	€
Saldo per 1-1-2007	669	5.731	34.993	12.340	53.733	223	53.956
Dividend				-/- 11.043	-/- 11.043	-/- 85	-/- 11.128
Bestemming resultaat		689	608	-/- 1.297	-		-
Winst boekjaar				14.221	14.221	79	14.300
Koersverschillen		-/- 8			-/- 8		-/- 8
Saldo per 31-12-2007	669	6.412	35.601	14.221	56.903	217	57.120
Dividend				-/- 12.783	-/- 12.783	-/- 79	-/- 12.862
Bestemming resultaat		-/- 890	2.328	-/- 1.438	-		-
Winst boekjaar				13.774	13.774	110	13.884
Koersverschillen		-/- 165			-/- 165		-/- 165
Saldo per 31-12-2008	669	5.357	37.929	13.774	57.729	248	57.977

De wettelijke reserves kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2008	2007
	€	€
Geactiveerde ontwikkelingskosten	5.075	5.838
Niet vrij uitkeerbare winstdeelnemingen	461	588
Koersverschillen	-/- 179	-/- 14
Totaal	5.357	6.412

**ENERGY=
MUD**

‘Ik heb verschillende soorten grond uitgeprobeerd, ook die van het tuincentrum. Uiteindelijk bleek de modder uit mijn eigen tuin ook heel goed te werken. Mijn modderlamp brandt er nu al maanden op. Ik stond er zelf versteld van dat het werkte. Ik wilde op zoek gaan naar andere bronnen van energie om daarmee bijvoorbeeld het licht in huis te laten branden. Daardoor kwam ik terecht bij een Amerikaanse uitvinding uit 1840, waarmee in de jaren nadien weinig is gedaan. Het gaat bij het opwekken van de energie om de bacteriën en organismen die in de grond zitten. In die grond heb ik kleine plaatjes van zink en koper gestoken die via draadjes een LED-lampje voeden. De modder zorgt voor een beter contact. Het enige dat ik hoeft te doen, is de lamp dus af en toe wat water geven.’ *Marieke Staps, designer*

Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening

(€ x 1.000, tenzij anders vermeld)

Grondslagen voor financiële verslaggeving

Algemeen

De N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek “Nedap” is gevestigd te Groenlo, Nederland. De geconsolideerde jaarrekening van de vennootschap over 2008 omvat de vennootschap en haar dochterondernemingen. Deze vormen samen de Groep, hierna Nedap genoemd.

Nedap houdt zich bezig met het ontwikkelen en leveren van innovatieve en duurzame oplossingen op het gebied van security en elektronische besturingen alsmede automatisering-, beheer- en informatiesystemen voor organisaties.

De jaarrekening is op 27 februari 2009 goedgekeurd voor publicatie door zowel de raad van commissarissen als de directie. De jaarrekening wordt ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 12 mei 2009.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie, en met Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor het opstellen van de jaarrekening is de historische kostprijs. De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met IFRS vereist dat de leiding oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden. De schattingen hebben met name betrekking op de immateriële vaste activa en de personeelsvoorzieningen.

Ingevolge art. 402 Boek 2 BW wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een gecompriëerde vennootschappelijke winst- en verliesrekening te verstrekken.

Consolidatie

In de geconsolideerde overzichten zijn de financiële gegevens van de N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek “Nedap” en van de hierna genoemde dochtermaatschappijen (tezamen Nedap genoemd), waarin zij overwegende zeggenschap heeft, samengevoegd volgens de integrale methode. Het aandeel van derden in het eigen vermogen en het resultaat worden afzonderlijk vermeld.

Nedap Beveiligingstechniek B.V. te Groenekan	90%	deelneming
Nsecure B.V. te Barendrecht	100%	„
Inventi B.V. te Neede	100%	„
Nedap Deutschland GmbH te Meerbusch, Duitsland	100%	„
Nedap Great Britain Ltd. te Aldermaston, UK	100%	„
Nedap Iberia S.A. te Alpedrete (Madrid), Spanje	90%	„

Vennootschappen, waarin geen activiteiten meer plaatsvinden, worden niet vermeld.

Niet geconsolideerd is de 49,7% deelneming in Nedap France S.A.S. te Bezons, Frankrijk. Met deze deelneming vinden normale handelstransacties plaats. Deze transacties worden op zakelijke grondslag uitgevoerd tegen voorwaarden die vergelijkbaar zijn met die van transacties met derden.

Balansposities tussen geconsolideerde ondernemingen, transacties tussen deze ondernemingen en niet gerealiseerde resultaten op dergelijke transacties worden geëlimineerd bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening. Niet gerealiseerde resultaten van de geconsolideerde ondernemingen met de niet geconsolideerde deelneming worden geëlimineerd in verhouding tot het belang dat Nedap in de deelneming heeft.

Vreemde valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's. Dit is de functionele en presentatievaluta van Nedap. Resultaten en financiële posities van de geconsolideerde ondernemingen luidend in een functionele valuta anders dan de euro, worden als volgt in euro's omgerekend: activa en verplichtingen worden omgerekend tegen de wisselkoers per balansdatum, baten en lasten worden omgerekend tegen de gemiddelde wisselkoers. Valutakoersverschillen op deelnemingen worden ten gunste of ten laste van de wettelijke reserves gebracht.

Transacties in vreemde valuta worden omgerekend in de functionele valuta tegen wisselkoers op transactiedatum. Winsten en verliezen als gevolg van de afwikkeling van dergelijke transacties, worden verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Financiële instrumenten

Niet-afgeleide financiële instrumenten

Niet-afgeleide financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, liquide middelen, leningen, handelsschulden en overige te betalen posten. Niet-afgeleide financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Afgeleide financiële instrumenten

Nedap maakt gebruik van Interest Rate Swaps (IRS) om renterisico's af te dekken. De Interest Rate Swaps worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waarderingsverschillen worden verantwoord in de winst- en verliesrekening als aparte post onder de nettofinancieringslasten. Nedap maakt geen gebruik van hedge-accounting.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden verantwoord tegen historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De verantwoorde waarde van in eigen beheer vervaardigde activa bestaat uit externe en direct toerekenbare (in)directe kosten.

Afschrijving materiële vaste activa

Op materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven op basis van geschatte economische gebruiksduur. Op grond wordt niet afgeschreven. De afschrijvingspercentages per jaar zijn:

Bedrijfsgebouwen	3% of 10% (gemiddeld 4%)
Machines	13% of 18% (gemiddeld 16%)
Installaties	7% of 10% (gemiddeld 7%)
Inventaris en computersystemen	20%
Transportmiddelen	40% in het 1e jaar, vervolgens 20%
Meet- en testapparatuur	20%
Matrijzen en stempels	25%

Immateriële vaste activa

Onderzoek

Uitgaven in verband met onderzoeksactiviteiten worden op het moment dat de uitgaven zich voordoen, ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

Ontwikkeling

Ontwikkelingsuitgaven, waarvoor toekomstige economische voordelen kunnen worden ingeschat, eenduidig kunnen worden vastgesteld en niet zijn gemaakt voor het onderhouden van een bestaand product of het aanpassen aan nieuwe marktomstandigheden, worden geactiveerd. Daarnaast worden ontwikkelingskosten geactiveerd waar klantenopdrachten tegenover staan.

Alle overige ontwikkelingskosten worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

De verantwoorde waarde van de geactiveerde ontwikkelingskosten bestaat uit externe en direct toerekenbare (in)directe kosten.

De geactiveerde projecten zijn technisch uitvoerbaar en de intentie is de onderhanden projecten te voltooien. Nedap beschikt (dan wel zal kunnen beschikken) over voldoende technische, financiële en andere middelen voor voltooiing en het op de markt zetten van de ontwikkelde producten.

De geactiveerde ontwikkelingskosten worden afgeschreven op basis van verkochte eenheden.

Bijzondere waardevermindering vaste activa

Medio en ultimo van het jaar wordt de boekwaarde beoordeeld op indicaties voor bijzondere waardevermindering. Indien dit laatste van toepassing is, vindt waardering op realiseerbare waarde plaats. Deze is de hoogste van de directe of indirecte opbrengstwaarde. Waardeverminderingen worden direct in de winst- en verliesrekening verantwoord. Als in een volgende periode wordt vastgesteld dat de waardevermindering te hoog is ingeschat, wordt de boekwaarde van het actief verhoogd naar de herziene realiseerbare waarde, maar nooit hoger dan de boekwaarde die zou zijn opgenomen indien de bijzondere waardevermindering niet had plaatsgevonden. De verhoging wordt direct in de winst- en verliesrekening verwerkt. Bij de bepaling van bijzondere waardevermindering worden zowel de in gebruik zijnde als de nog niet in gebruik zijnde activa betrokken.

Geassocieerde deelneming

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend maar waarover Nedap geen zeggenschap heeft, worden gewaardeerd volgens de equity methode. Bij de bepaling van de equity methode worden de waarderinggrondslagen van de geconsolideerde jaarrekening gehanteerd.

Uitgestelde belastingvorderingen

Uitgestelde belastingvorderingen hebben betrekking op te realiseren verliescompensatie en tijdelijke verschillen tussen boekwaarde van activa en verplichtingen en de fiscale boekwaarden van die posten.

Uitgestelde belastingvorderingen worden berekend, per fiscale eenheid, tegen de belastingtarieven waarvoor ze naar verwachting worden gerealiseerd en gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs of tegen netto-opbrengstwaarde indien deze lager is. De kostprijs wordt bepaald op basis van de 'First-In-First-Out' methode (FIFO). De netto-opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs verminderd met nog te maken kosten. In de kostprijs van de producten in bewerking en gereed product zijn begrepen de directe fabricagekosten, verhoogd met een opslag voor indirecte fabricage- en inkoopkosten. Bij de waardering van voorraden wordt rekening gehouden met het risico van incourant.

Wettelijke reserves

Deze niet uitkeerbare reserves worden gevormd voor het op de balans geactiveerde bedrag aan ontwikkelingskosten, voor koersverschillen op deelnemingen en voor het aandeel in deelnemingen waarvan niet zonder beperking ontvangst kan worden bewerkstelligd.

De wettelijke reserves zijn overgenomen in de opstelling van het geconsolideerde eigen vermogen om aansluiting te behouden met de vennootschappelijke onderverdeling van het eigen vermogen.

Minderheidsbelang

Het minderheidsbelang wordt opgenomen voor het aandeel van de minderheidsaandeelhouders in het eigen vermogen van de betreffende geconsolideerde maatschappij.

Personeelsbeloningen (Pensioen- en VUT-regeling)

Pensioenregeling op basis van het beschikbare premiestelsel

Nedap kent voor een klein aantal medewerkers een regeling die onder het beschikbaar premiestelsel valt. Verplichtingen worden als last in de winst- en verliesrekening verwerkt in de periode waarop deze betrekking hebben.

Pensioenregeling op basis van toegezegde pensioenrechten

Nedap kent voor het grootste deel van haar medewerkers in Nederland een regeling die onder de toegezegde pensioenrechten valt. Deze regeling bestaat uit opbouw van een ouderdomspensioen op basis van geïndexeerd middelloon en een risicoverzekering voor het nabestaandenpensioen. De uitvoering wordt verzorgd door een verzekeringsmaatschappij die de toegekende pensioenrechten garandeert.

Maximaal 25% van het vermogen wordt in aandelenfondsen belegd, de rest in vastrentende waarden.

De nettoverplichting wordt bepaald door de contante waarde van de toegekende pensioenrechten te berekenen en hierop de reële waarde van de beleggingen in mindering te brengen. Deze uitkomst wordt verhoogd of verlaagd met de op de balansdatum nog niet verwerkte actuariële resultaten.

De disconteringsvoet is het rendement op de balansdatum van solide obligaties waarvan de looptijd de termijn van de verplichtingen van de Groep benadert. De berekeningen worden uitgevoerd door bevoegde actuarissen volgens de 'projected unit credit' methode.

De verschillen tussen de verwachte en de werkelijke opbrengsten van de fondsbeleggingen worden, evenals de actuariële resultaten, slechts in de winst- en verliesrekening verwerkt indien het totaal van deze cumulatieve opbrengstverschillen en actuariële wijzigingen een bandbreedte overschrijdt van 10% van de grootste van de verplichting van de pensioenregeling of de reële waarde van de betreffende fondsbeleggingen. Het gedeelte waarmee de bandbreedte wordt overschreden, wordt gedurende de resterende diensttijd van de medewerkers ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht.

Vervroegde uittredingsregeling

Deze voorziening is gevormd op grond van de in de CAO opgenomen VUT-regeling. Deze regeling geldt uitsluitend voor medewerkers die voor 1-1-1950 zijn geboren en te kennen hebben gegeven van deze regeling gebruik te willen blijven maken. Vanaf 62-jarige leeftijd tot zijn 65-jarige leeftijd ontvangt de medewerker 80% van zijn laatstgenoten inkomen, waarbij rekening wordt gehouden met de stijging van de kosten van levensonderhoud. De voorziening is berekend op actuariële grondslagen.

Uitgestelde belastingverplichtingen

Uitgestelde belastingverplichtingen ontstaan door tijdelijke verschillen tussen boekwaarde van activa en verplichtingen en de fiscale boekwaarden van die posten. Uitgestelde belastingverplichtingen worden berekend,

per fiscale eenheid, tegen de belastingtarieven waarvoor ze naar verwachting worden gerealiseerd en gewaardeerd tegen nominale waarde.

Garantievoorziening

De garantievoorziening betreft een voorziening tegen aanspraken van klanten uit hoofde van overeengekomen garantieafspraken. De termijn waarover een klant zijn recht kan doen gelden, varieert per product. De waardering is bepaald op basis van uitgaven gedurende het verslagjaar en de voorgaande 2 jaren. Deze voorziening heeft een kortlopend karakter.

Opbrengsten

Als opbrengsten worden verantwoord de aan derden geleverde goederen en diensten onder aftrek van aan afnemers toegestane kortingen en exclusief de over de opbrengsten geheven belastingen.

Verder worden als opbrengsten verantwoord de bestede kosten, vermeerderd met een winstopslag, aan onderhanden projecten die in opdracht van derden worden uitgevoerd. Dit op basis van de mate van gereedheid. De mate van gereedheid wordt bepaald door rekening te houden met het deel van de werkelijke projectkosten ten opzichte van de verwachte totale projectkosten. Indien het aannemelijk is dat de totale projectkosten de bijbehorende opbrengsten zullen overtreffen, wordt het verwachte verlies direct ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

Subsidies worden in mindering gebracht op de overige externe kosten in de periode waarop deze betrekking hebben.

Financieringsbaten en -lasten

De financieringsbaten en -lasten betreffen van derden ontvangen en aan derden betaalde rente en daarmee vergelijkbare kosten en tevens de waardemutaties van de Interest Rate Swaps (IRS). Alle financieringsbaten en -lasten worden met behulp van de effectieve rentemethode in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Belastingen

Belastingen naar de winst over het resultaat van het boekjaar omvatten zowel de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belastingen als de mutatie uitgestelde belastingen. Belastingen naar de winst worden in de winst- en verliesrekening verantwoord, behalve voorzover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden verwerkt. In dat laatste geval wordt de samenhangende belasting ook in het eigen vermogen verwerkt.

De over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belastingen bestaan uit de winstbelasting over het belastbare resultaat, welke wordt berekend aan de hand van belastingtarieven die wettelijk zijn vastgesteld, en correcties op belastingen over eerdere boekjaren.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen wisselkoersen op de datum van de kasstroom dan wel op basis van gemiddelden. Betaalde en ontvangen rente zijn opgenomen in de kasstroom uit bedrijfsactiviteiten en betaalde dividenden aan aandeelhouders zijn opgenomen in de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Financieel risicobeheer

Nedap kent een adequaat en effectief beheersingssysteem waarvan ondermeer het doel is het signaleren en inperken van risico's. In de bijlage 'Nedap Corporate Governance 2008' worden de risico's en de risicobeheersing beschreven.

Het gebruikmaken van financiële instrumenten brengt de navolgende risico's met zich mee:

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financieel verlies voor Nedap indien een afnemer of tegenpartij van een financieel instrument de aangegane verplichtingen niet nakomt. Kredietrisico's vloeien met name voort uit vorderingen op klanten. Nedap verkleint dit risico door klantvorderingen zoveel mogelijk tegen niet-betaling te verzekeren. Het risico van niet-betaling ligt dan nagenoeg geheel bij de kredietverzekeringsmaatschappij. Voor klantvorderingen die niet kunnen worden verzekerd, worden zekerheden gevraagd zover dit mogelijk is. Indien nodig wordt voor het kredietrisico een voorziening gevormd.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat Nedap niet op het vereiste moment aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Nedap verkleint dit risico door een solvabiliteit na te streven van ca. 45%. Deze solvabiliteit geeft haar de mogelijkheid om indien nodig tijdelijk additioneel vermogen aan te trekken.

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de inkomsten van Nedap nadelig worden beïnvloed door veranderingen in marktprijzen, zoals valutakoersen en rentetarieven.

Valutarisico

Nedap verkleint het valutarisico door transacties in andere valuta beperkt van omvang te houden en indien nodig deze risico's af te dekken. De US-dollar en het Britse pond zijn de belangrijkste vreemde valuta.

De netto-transacties in US-dollar, per saldo lasten, bedragen niet meer dan 4% (2007: 4%) van de opbrengsten.

De netto-transacties in Britse ponden, per saldo baten, bedragen niet meer dan 2% (2007: 2%) van de opbrengsten.

Renterisico

Het renterisico van Nedap wordt beperkt door met behulp van renteswaps voor een groot deel van de opgenomen leningen (€ 12,4 miljoen) de rente te fixeren. Door een wijziging van 100 basispunten in de rente zou de winst over het boekjaar zijn toe- of afgenomen met € 0,1 miljoen (2007: € 0,1 miljoen).

Kapitaalbeheer

Om te kunnen blijven ondernemen op een wijze die Nedap sterk maakt, gaat zij uit van een bedrijfswinst van minimaal 10% van de opbrengsten en een rentabiliteit op het eigen vermogen van 15%–20%, als financiële normen. Door het innovatieve karakter van de Groep en de vaak projectmatige aard van de opdrachten die zij krijgt, wordt een solvabiliteit van ca. 45%, uitgaande van autonome groei, wenselijk geacht. Hierbij wordt in het eigen vermogen de onverdeelde winst niet meegerekend. Nedap heeft noch aan het toezicht, noch aan het management, noch aan het overige personeel rechten toegekend tot het verkrijgen van aandelen Nedap. Een beperkt deel van de reserve van Nedap Iberia S.A. is niet vrij uitkeerbaar. Daarnaast is Nedap op basis van Titel 9 Boek 2 BW verplicht voor Nederlandse vennootschappen voor bepaalde componenten een wettelijke reserve aan te houden.

Er zijn het afgelopen jaar geen wijzigingen aangebracht in de strategie betreffende het kapitaalbeheer van de Groep. De vennootschap en haar dochterondernemingen zijn niet onderworpen aan van buitenaf opgelegde kapitaalvereisten anders dan in deze jaarrekening vermeld.

Segmentatie

Het langetermijnbeleid van Nedap is gericht op het creëren van oplossingen die een duurzame betekenis hebben voor klanten, medewerkers en aandeelhouders. Dit wil zij bereiken door autonome groei van opbrengsten en winst op basis van de expertise en de op creativiteit en ondernemerschap gerichte cultuur die de onderneming heeft opgebouwd in de afgelopen decennia.

Voor het realiseren van die doelstelling zijn niet alleen kennis van technologie en marktomstandigheden van belang maar in toenemende mate de kennis van het bedrijfsproces van de klant en zijn toepassing waarin onze oplossing uiteindelijk gebruikt wordt. De focus van activiteiten op een klant of groep klanten (klantgroep) is een belangrijke voorwaarde om in de markten een werkelijk onderscheidende en duurzame oplossing voor onze klant en haar gebruikers te creëren, en daarmee ook een duurzame betekenis te hebben voor onze medewerkers en aandeelhouders.

De voor de oplossing gebruikte technologieën hebben onderling een sterke verwantschap en de klantgroepen maken daarom veelvuldig gebruik van elkaars technologische kennis, producten, systemen, productiemiddelen en markt- en gebruikerservaringen. Dit geldt voor alle binnen Nedap aanwezige activiteiten en klantgroepen. Deze uitwisseling van kennis en middelen, zonder financiële verrekening, is een continu en informeel proces en is daarmee een wezenlijk onderdeel voor de ondernemende cultuur.

De directie stuurt de activiteiten en klantgroepen dan ook vooral aan op basis van haar eigen waarnemingen en de dagelijkse directe communicatie met betrokkenen. Financiële sturing en beheersing vinden plaats op basis van geconsolideerde informatie. Nedap kent als zodanig geen segmenten zoals bedoeld in IAS 14 en IFRS 8.

Nog niet toegepaste nieuwe standaarden en interpretaties

Een aantal nieuwe standaarden, herzieningen en aanpassingen op standaarden en interpretaties is in 2008 nog niet van kracht en is derhalve niet toegepast op deze geconsolideerde jaarrekening.

IAS 1 (Herziening) *Presentation of Financial Statements*. Deze herziening is van toepassing op verslagperioden die op of na 1 januari 2009 aanvangen. De herziening is gericht op het verbeteren van de mogelijkheden van gebruikers van financiële verslaggeving om de informatie in financiële overzichten te analyseren en te vergelijken. Nedap onderzoekt momenteel wat de invloed van deze herziening zal zijn op de geconsolideerde jaarrekening.

IAS 23 (Herziening) *Borrowing Costs*. Deze herziening is van toepassing op verslagperioden die aanvangen op of na 1 januari 2009. De herziening vereist dat ondernemingen financieringskosten activeren indien deze direct toerekenbaar zijn aan de verwerving, constructie of productie van een kwalificerend actief (een actief welk een aanzienlijke periode van tijd vereist voordat het gereed is voor verkoop of gebruik) als onderdeel van de kosten van dat actief. Het is niet langer toegestaan om dergelijke financieringskosten direct in de winst- en verliesrekening te verantwoorden. Nedap verwacht dat deze herziening geen significant effect op de geconsolideerde jaarrekening zal hebben.

IAS 27 (Aanpassing) *Consolidated and Separate Financial Statement (nog niet aanvaard door de Europese Unie)*. Deze aanpassing is van toepassing op verslagperioden die aanvangen op of na 1 juli 2009. Nedap onderzoekt momenteel wat de invloed van deze aanpassing zal zijn op de geconsolideerde jaarrekening.

IFRS 1 en IAS 27 (Aanpassingen) *Cost of an Investment in a Subsidiary, Jointly-controlled Entity or Associate*. Deze aanpassingen zijn van toepassing op verslagperioden die op of na 1 januari 2009 aanvangen. Door deze aanpassingen is het toepassen van de kostprijsmethode niet langer verplicht bij het opnemen van investeringen in dochterondernemingen, entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend en geassocieerde deelnemingen. Nedap onderzoekt momenteel wat de invloed van deze aanpassingen zal zijn op de geconsolideerde jaarrekening.

IAS 32 en IAS 1 (Aanpassingen) *Puttable Financial Instruments and Obligations arising on Liquidation*. Deze aanpassingen zijn van toepassing op verslagperioden die op of na 1 januari 2009 aanvangen. De aanpassingen vereisen dat de financiële instrumenten 'puttable at fair value' en financiële instrumenten die recht geven op uitkeringen bij liquidatie onder bepaalde voorwaarden worden geclassificeerd als eigen vermogen. Deze aanpassingen hebben geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

IAS 39 (Aanpassing) *Eligible Hedged Items (nog niet aanvaard door de Europese Unie)*. Deze aanpassing is van toepassing op verslagperioden die aanvangen op of na 1 juli 2009. De aanpassing verduidelijkt hoe de principes die bepalen of een risico of een gedeelte van een kasstroom in aanmerking komt voor hedge-accounting dienen te worden toegepast in specifieke situaties. Deze aanpassing heeft geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

IFRS 2 (Aanpassing) *Vesting Conditions and Cancellations*. Deze aanpassing is van toepassing op verslagperioden die aanvangen op of na 1 januari 2009. De aanpassing verschaft verduidelijking met betrekking tot de definitie van vesting conditions en de behandeling van alle non-vesting conditions. Deze aanpassing heeft geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

IFRS 3 (Herziening) *Business Combinations (nog niet aanvaard door de Europese Unie)*. Deze herziening is van toepassing op verslagperioden die aanvangen op of na 1 juli 2009. Nedap onderzoekt momenteel wat de invloed van deze aanpassing zal zijn op de geconsolideerde jaarrekening.

IFRS 8 *Operating Segments*. IFRS 8 is van toepassing voor verslagperioden die aanvangen op of na 1 januari 2009. Deze standaard vervangt IAS 14 Segment reporting. Nedap kent geen segmenten, zie hoofdstuk segmentatie. Deze aanpassing heeft geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

IFRIC 13 *Customer Loyalty Programmes*. Nedap kent geen loyaliteitsprogramma's voor klanten. Deze interpretatie is derhalve niet van toepassing op Nedap.

IFRIC 14 *The Limit on a Defined Benefit Asset, Minimum Funding Requirements and their Interaction*. Deze interpretatie is van toepassing op verslagperioden die op of na 1 januari 2009 aanvangen. IFRIC 14 geeft verdere invulling aan het beoordelen van de beperking die IAS 19 toekent aan het pensioenoverschot dat mag worden verantwoord als een vordering. Verder legt IFRIC 14 uit hoe een pensioenvordering of pensioenverplichting beïnvloed zou kunnen worden door statutaire of contractuele minimale stortingsvereisten. Deze interpretatie heeft naar verwachting geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

IFRIC 15 *Agreements for the Construction of Real Estate (nog niet aanvaard door de Europese Unie)*. Nedap voert geen vastgoedontwikkeling uit. IFRIC 15 is derhalve niet van toepassing op Nedap.

IFRIC 16 *Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation*. Deze interpretatie is van toepassing op verslagperioden die op of na 1 januari 2009 aanvangen. IFRIC 16 biedt ondersteuning bij het onderkennen van valutarisico's die kwalificeren als een afgedekt risico bij een afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit. Deze interpretatie biedt tevens ondersteuning bij het bepalen waar er binnen de Groep afdekkingsinstrumenten, die betrekking hebben op de afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit, aangehouden kunnen worden om te kwalificeren voor hedge-accounting. Deze interpretatie heeft geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

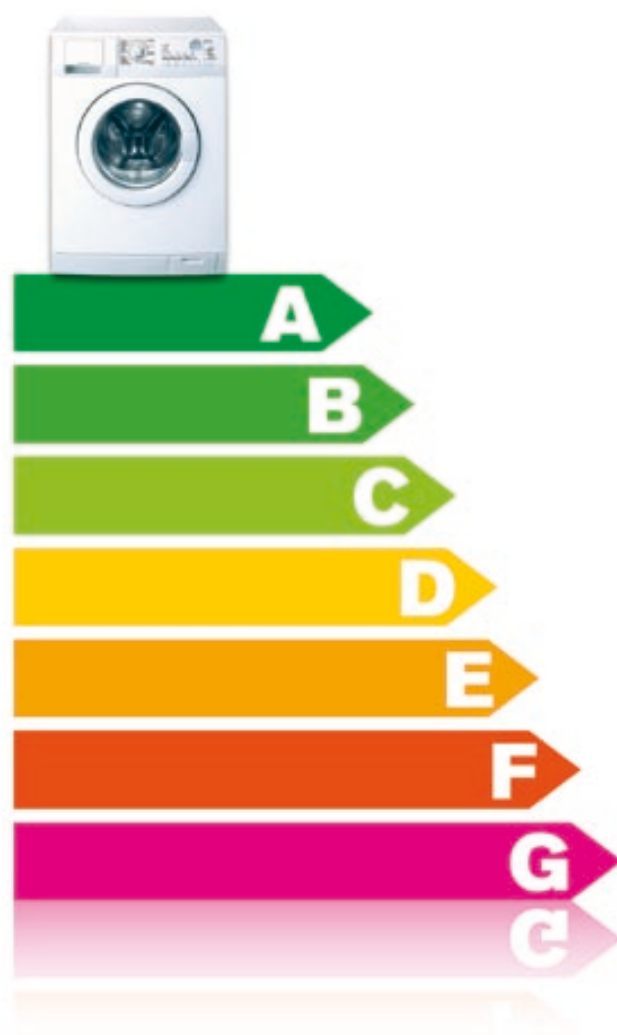
IFRIC 17 *Distribution of Non-cash Assets to Owners (nog niet aanvaard door de Europese Unie)*. Nedap keert geen activa anders dan liquide middelen uit wanneer het dividend uitkeert aan aandeelhouders. IFRIC 17 is derhalve niet van toepassing op Nedap.

IFRIC 18 *Transfers of Assets from Customers*. Deze interpretatie, die de verwerking door toegangsproviders behandelt van materiële vaste activa ontvangen van klanten, is van toepassing op verslagperioden die op of na 1 januari 2010 aanvangen. IFRIC 18 heeft geen invloed op de jaarrekening van Nedap.

Improvements to IFRSs (2008) (aanvaard door de Europese Unie). Dit is een verzameling van kleine verbeteringen in bestaande standaarden die verplicht van toepassing worden op de geconsolideerde jaarrekening van de Groep over 2009. Nedap verwacht dat de impact op de jaarrekening gering zal zijn.

ENERGY= HYPOCRITE

1 Materiële en immateriële vaste activa

	bedrijfs- gebouwen en terreinen	machines en installaties	andere* vaste bedrijfs- middelen	in uitvoering en vooruit- betalingen	totaal materiële vaste activa	immateriële vaste activa
	€	€	€	€	€	€
ultimo 2006:						
aanschaffingswaarde	33.579	26.994	53.295	454	114.322	8.683
afschrijving incl. bijzondere waardeverminderingen	9.850	19.849	43.358		73.057	3.182
boekwaarde	23.729	7.145	9.937	454	41.265	5.501
mutaties 2007:						
investering	2.064	2.659	3.580	736	9.039	1.505
gereedgekomen activa			454		-	
in uitvoering				-/- 454		
desinvestering (per saldo)		-/- 131	-/- 412		-/- 543	
afschrijving	-/- 1.036	-/- 1.227	-/- 3.810		-/- 6.073	-/- 858
saldo mutaties	1.028	1.301	-/- 188	282	2.423	647
ultimo 2007:						
aanschaffingswaarde	35.643	29.653	52.290	736	118.322	10.141
afschrijving incl. bijzondere waardeverminderingen	10.886	21.207	42.541		74.634	3.993
boekwaarde	24.757	8.446	9.749	736	43.688	6.148
mutaties 2008:						
investering	1.460	1.653	3.136	1.053	7.302	2.098
gereedgekomen activa			736		-	
in uitvoering				-/- 736		
desinvestering (per saldo)			-/- 170		-/- 170	
afschrijving	-/- 1.220	-/- 1.735	-/- 3.521		-/- 6.476	-/- 929
bijzondere waardeverminderingen						-/- 2.059
saldo mutaties	240	-/- 82	181	317	656	-/- 890
ultimo 2008:						
aanschaffingswaarde	37.102	29.465	54.063	1.053	121.683	10.114
afschrijving incl. bijzondere waardeverminderingen	12.105	21.101	44.133		77.339	4.856
boekwaarde	24.997	8.364	9.930	1.053	44.344	5.258

*matrijzen, stempels, meet- en testapparatuur, inventaris, computersystemen en transportmiddelen.

Met valutaomrekeningsverschillen is gezien het geringe belang geen rekening gehouden.

De materiële vaste activa zijn verzekerd tegen nieuwwaarde.

Tot zekerheid van voldoening van al hetgeen verschuldigd is aan de bank is het recht van hypotheek verleend voor een bedrag van € 15,4 miljoen op onroerende zaken (2007: € 15,4).

De totale oppervlakte van onze terreinen bedraagt 59.000 m², waarvan nog ca. 5.000 m² kan worden bebouwd.

Ultimo van het jaar bedraagt het bedrag van aangegane verplichtingen € 0,6 miljoen (2007: € 0,8 miljoen).

De bijzondere waardevermindering in het verslagjaar bestaat uit de afboeking van geactiveerde ontwikkelingskosten voor de Amerikaanse stemmachines.

Geografische informatie vaste activa:

	2008	2007
	€	€
Nederland	45.589	45.662
Duitsland	1.673	1.777
overig Europa	2.340	2.397
	49.602	49.836

2 Geassocieerde deelneming

Dit betreft Nedap France S.A.S. te Bezons, Frankrijk.

	2008	2007
	€	€
nettovermogenswaarde per 1 januari	1.840	1.696
winst na belasting	548	537
ontvangen dividend	-/- 250	-/- 400
overige mutaties	20	7
nettovermogenswaarde per 31 december	2.158	1.840
Kengetallen van de geassocieerde deelneming, op basis van 100%:		
opbrengsten	14.156	14.008
kosten	13.060	12.934
winst na belastingen	1.096	1.074
totaal activa per 31 december	7.495	6.981
totaal verplichtingen per 31 december	3.179	3.302
Transacties met de geassocieerde deelneming:		
verkoop van goederen en diensten aan deelneming	4.690	4.636

3 Uitgestelde belastingvorderingen

De uitgestelde belastingvorderingen bestaan uit vorderingen wegens verliescompensatie.

	2008	2007
	€	€
saldo per 1 januari	787	911
gerealiseerd, per saldo	-/- 182	-/- 124
saldo per 31 december	605	787

Dit betreft een vordering van de Duitse vennootschap. De verliezen zijn onbeperkt verrekenbaar. Per 31 december 2008 is er geen sprake van tijdelijke verschillen, niet gecompenseerde fiscale verliezen en ongebruikte fiscaal verrekenbare tegoeden waarvoor geen uitgestelde belastingvordering is opgenomen.

4 Personeelsbeloningen

	2008	2007
	€	€
reële waarde van de fondsbeleggingen	44.710	38.910
contante waarde van de verplichtingen	40.189	39.151
	4.521	-/- 241
nog niet geamortiseerde actuariële resultaten	2.879	-/- 284
overschot in het fonds	1.642	43
Het overschot ultimo 2007 is opgenomen in de post personeelsbeloningen onder de langlopende verplichtingen.		
Mutaties in de fondsbeleggingen:		
saldo per 1 januari	38.910	38.998
betaalde premies	3.607	2.260
betaalde uitkeringen	-/- 703	-/- 444
verwacht rendement op fondsbeleggingen	1.888	1.776
actuariële resultaten	1.008	-/- 3.680
saldo per 31 december	44.710	38.910
De fondsbeleggingen bestaan uit:		
aandelen	7.655	7.418
vastrentende waarden	37.355	30.826
overige	-/- 300	666
	44.710	38.910

Mutaties in de verplichtingen:

	2008	2007
	€	€
saldo per 1 januari	39.151	36.667
service- en rentekosten	3.479	3.002
betaalde uitkeringen	-/- 703	-/- 444
bijdrage deelnemers	417	398
actuariële resultaten	-/- 2.155	-/- 472
saldo per 31 december	40.189	39.151
Kosten zoals opgenomen in de winst- en verliesrekening:		
servicekosten	1.253	1.213
rentekosten over de verplichtingen	2.226	1.789
verwacht rendement fondsbeleggingen	-/- 1.888	-/- 1.776
	1.591	1.226

De kosten zijn begrepen in de post sociale lasten.

Historische informatie:

	2008	2007	2006	2005
	€	€	€	€
reële waarde van de fondsbeleggingen	44.710	38.910	38.998	37.397
contante waarde van de verplichtingen	40.189	39.151	36.668	33.566
overschot of tekort (-/-) in het fonds	4.521	-/- 241	2.330	3.831

De uitgangspunten voor de waardebepaling van de pensioenregeling zijn ultimo van het jaar:

	2008	2007
disconteringsvoet pensioenverplichtingen per 31 december	5,60%	5,50%
verwacht rendement op pensioenactiva	5,40%	5,20%
jaarlijkse salarisstijging voor indexatie van de aanspraken	2,50%	2,50%
jaarlijkse stijging van de ingebouwde franchise	2,50%	2,50%
carrièrestijging bovenop de indexatie	1,50%	1,50%

Daarnaast worden de gebruikelijke kansstelsels gehanteerd, w.o. de GBMV Prognosetafel 2005–2050 (-1/-1). In 2007 werd de pensioentafel 2006 (0/0) toegepast.

Het verwachte rendement ultimo 2008 is gebaseerd op het gewogen gemiddelde van het verwachte rendement van 4,9% (2007: 4,7%) op vastrentende waarden en 7,9% (2007: 7,7%) op aandelen. Maximaal 25% van het vermogen wordt in aandelenfondsen belegd, de rest in vastrentende waarden. De vastrente portefeuille is in overleg met de pensioenuitvoerder, die garant staat voor het nakomen van de pensioenverplichtingen, opgebouwd uit participaties in vastrentende beleggingsfondsen van een met de pensioenuitvoerder gelieerde maatschappij. De fondskeuze is afhankelijk van de duratie van de verplichtingen. Belegging in aandelen vinden plaats via participaties in fondsen van dezelfde met de pensioenuitvoerder gelieerde maatschappij.

Het feitelijk rendement op de fondsbeleggingen bedroeg 11,3% (2007: -/- 6,2%). De Groep verwacht in 2009 € 2,8 miljoen aan premies bij te dragen.

5 Voorraden

grondstoffen en onderdelen
producten in bewerking
producten

totaal

2008	2007
€	€
9.631	9.447
1.488	1.665
8.454	9.019
19.573	20.131

6 Handels- en overige vorderingen

handelsvorderingen
vordering op geassocieerde deelneming
overige

totaal

2008	2007
€	€
21.795	23.176
1.023	1.203
2.472	2.671
25.290	27.050

Mutatie voorziening oninbaar geachte posten:

saldo per 1 januari
onttrekkingen
toevoegingen

saldo per 31 december

2008	2007
€	€
308	263
-/- 210	-/- 21
56	66
154	308

De gemiddelde krediettermijn voor handelsdebiteuren bedraagt in 2008: 8 weken (2007: 8 weken).

Nedap heeft haar vorderingen zoveel mogelijk kredietverzekerd. Uitkeringspercentage is 90%.
Voor risicoanalyse wordt verwezen naar hetgeen staat vermeld onder het hoofdstuk Financieel risicobeheer.

7 Liquide middelen

kas
banken

totaal

2008	2007
€	€
18	15
4.080	2.802
4.098	2.817

De liquide middelen zijn direct opvraagbaar.

8 Aandelenkapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bestaat uit 15.600.000 gewone aandelen van elk nominaal € 0,10 en 15.600.000 preferente aandelen van elk € 0,10 nominaal. Er zijn 6.692.920 gewone aandelen geplaatst.

9 Leningen

			2008	2007
Soort lening	Nominale rente	Afloopdatum	€	€
Standby Roll-Over	Euribor + 0,5%	2010	14.000	14.000
Banklening	Euribor 1 maand + 0,5%	2008 – 2016	2.375	2.475
Annuïteitenlening	Euribor 1 jaar + 0,8%	2008 – 2013	310	367
Annuïteitenlening	Euribor 1 jaar + 0,8%	2008 – 2021	1.050	1.104
Saldo per 31 december			17.735	17.946
aflossingsverplichting < 1 jaar			217	212
aflossingsverplichting > 1 jaar en < 5 jaar			14.877	14.927
aflossingsverplichting > 5 jaar			2.641	2.807

10 Derivaten

Het risico van rentefluctuaties is voor een deel van de leningen, € 12,4 miljoen, afgedekt door middel van Interest Rate Swaps (IRS). De Interest Rate Swaps worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardemutaties worden als nettofinancieringslasten direct in de winst- en verliesrekening verwerkt. Ultimo 2008 bedraagt de gewogen gemiddelde looptijd van de derivaten 4 jaar.

	2008	2007
	€	€
saldo per 1 januari	-	-
waarde mutatie	436	-
saldo per 31 december	436	-

11 Personeelsbeloningen

Dit betreft een voorziening voor VUT-aanspraken.

	2008	2007
	€	€
totale contante waarde van de verplichtingen	3.062	3.255
hiervan heeft een kortlopend karakter	502	890
Mutaties in de verplichtingen:		
saldo per 1 januari	3.255	3.362
service- en rentekosten	234	309
betaalde uitkeringen	-/- 427	-/- 416
saldo per 31 december	3.062	3.255

**ENERGY=
MEMORY**

‘Ik was altijd al geïnteresseerd in de manieren waarop mensen dingen verzamelen en archiveren. Vooral het rariteitenkabinet uit de Renaissance vond ik een mooi concept. Mensen probeerden de mensenwereld met het goddelijke in harmonie te brengen. Ze borgen er objecten uit de natuur in op, die het goddelijke representeerden, en door mensen gemaakte kunstuitingen. Dat concept heb ik in een hedendaagse context geplaatst. Ik maakte een cederhouten kabinet met 32 laden. De laden met een verticale nerf zijn bedoeld om er fysieke objecten in op te bergen. Achter de frontjes met een horizontale nerf heb ik flash memory in het hout geïntegreerd. Via een USB-kabel kun je er digitale herinneringen, zoals foto’s en films, in opslaan. Daarnaast heb ik RFID-technologie toegepast. Als ik een radiografische verbinding met mijn laptop maak, verschijnt op het beeldscherm het portfolio dat ik als designer heb opgebouwd en de filmpjes over mijn exposities.’ *Jon Stam, designer*

Kosten zoals opgenomen in de winst- en verliesrekening:

	2008	2007
	€	€
servicekosten	81	154
rentekosten over de verplichtingen	153	155
	234	309

De kosten zijn begrepen in de post sociale lasten.

Historische informatie:

	2008	2007	2006	2005
	€	€	€	€
contante waarde van de verplichtingen	3.062	3.255	3.362	3.315

De uitgangspunten voor de waardebepaling van deze voorzieningen zijn per ultimo van het jaar:

	2008	2007
disconteringsvoet VUT-aanspraken per 31 december	4,70%	4,70%
jaarlijkse salarisstijging voor indexatie van de aanspraken	2,50%	2,50%

Daarnaast worden de gebruikelijke kansstelsels gehanteerd.

12 Uitgestelde belastingverplichtingen

	2008	2007
	€	€
materiële vaste activa	-/- 32	70
immateriële vaste activa	1.195	1.357
derivaten	-/- 111	-
voorraden	94	-
vorderingen	-/- 193	-/- 198
voorzieningen	148	-/- 216
saldo per 31 december	1.101	1.013

Mutatie uitgestelde belastingverplichtingen:

	2008	2007
	€	€
saldo per 1 januari	1.013	842
ten laste van het resultaat	88	171
saldo per 31 december	1.101	1.013

De uitgestelde belastingverplichtingen hebben overwegend een langlopend karakter.

13 Rekening-courantkredieten banken

Het maximum op te nemen bedrag in rekening-courant bedraagt € 26,7 miljoen. (2007: € 26,7 miljoen).

14 Garantievoorziening

	2008	2007
	€	€
saldo per 1 januari	541	340
onttrekkingen	-/- 1.053	-/- 550
toevoegingen	1.248	751
saldo per 31 december	736	541

De garantievoorziening heeft overwegend een kortlopend karakter.

15 Handelsschulden en overige te betalen posten

	2008	2007
	€	€
handelsschulden	4.704	5.708
schulden uit hoofde van investeringen	365	1.044
vooruitbetalingen	3.358	2.269
overige te betalen posten	7.897	7.713
totaal	16.324	16.734

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen groepsmaatschappijen:
(in € x miljoen)

	< 1 jaar	> 1 jaar en < 5 jaar	> 5 jaar en < 10 jaar
	€	€	€
2008:			
huur gebouwen	0,3	0,4	
operationele leases van voertuigen	0,6	1,0	
operationele leases van machines	0,4	1,0	
operationele leases ICT	0,2	0,8	
2007:			
huur gebouwen	0,3	0,7	
operationele leases van voertuigen	0,4	0,4	
operationele leases van machines	0,4	1,4	
operationele leases ICT	0,2	0,9	0,2

Afgegeven garanties door groepsmaatschappijen voor huur van gebouwen € 0,1 miljoen (2007: 0,1 miljoen) en overige € 0,2 miljoen (2007: € 0,3 miljoen).

De Groep huurt een aantal bedrijfspanden. De huurovereenkomsten hebben doorgaans een looptijd van 5 jaar met een optie tot verlenging daarna. De huurprijzen worden jaarlijks aangepast.

Er wordt een aantal productielijnen op basis van operationele lease gehuurd. Expiratiedatum: juni 2012. Deze leasetermijnen zijn gedurende de looptijd vast. Verder bestaat er een leasecontract met betrekking tot de lease, het onderhoud en het beheer van hard- en software. Dit contract loopt tot ultimo 2013. De kosten hiervoor per gebruiker zijn gedurende de gehele looptijd van het contract vast.

Twee groepsmaatschappijen leasen hun wagenpark.

In het boekjaar werd uit hoofde van operationele leaseovereenkomsten € 1,5 miljoen (2007 € 1,1 miljoen) in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Verbonden partijen

Nedap kent als verbonden partijen de geassocieerde deelneming Nedap France S.A.S., de Stichting Preferente Aandelen Nedap en de leden van de raad van commissarissen en de directie.

Met de verbonden partijen hebben geen andere transacties in het boekjaar plaatsgevonden dan in de jaarrekening vermeld.

16 Opbrengsten

Geografische afzetgebieden:

	2008	2007
	€	€
Nederland	70.172	71.942
Duitsland	19.244	17.690
overig Europa	41.001	41.534
Noord-Amerika	8.596	11.289
overige landen	3.953	3.368
totaal	142.966	145.823

Belangrijke afnemers

Er zijn geen afnemers met een omzet hoger dan 10% van de totale opbrengsten.

Kosten onderzoek en ontwikkeling

	2008	2007
	€	€
totaal kosten	11.716	11.995
afschrijvingen incl. overige waardeveranderingen	2.988	816
geactiveerde kosten	-/- 2.098	-/- 1.505
subsidies	-/- 978	-/- 841
totaal	11.628	10.465

Gemiddeld aantal medewerkers

	2008	2007
Nederland	570	556
overig EU	74	71
totaal	644	627

17 Sociale lasten

	2008	2007
	€	€
VUT- en pensioenlasten, basis toegezegde pensioenen	1.825	1.535
pensioenlasten, basis beschikbare premie	54	54
overige sociale lasten	4.305	3.795
totaal	6.184	5.384

Bezoldiging directie

	periodiek inkomen	variabele beloning	pensioen- kosten	totaal
	€	€	€	€
2008				
A.J. Westendorp	227	316	60	603
W. Badenhop	253	–	23	276
R.M. Wegman	253	–	18	271
2007				
A.J. Westendorp	287	45	60	392
W. Badenhop	240	45	23	308
R.M. Wegman	240	45	18	303

Het bezoldigingsbeleid wordt in de bijlage 'Nedap Corporate Governance 2008' toegelicht.

Het periodiek inkomen van de heer Westendorp betreft tot 1 maart 2008 als bestuurder en over de periode 1 maart 2008 – 30 september 2008 als voormalig bestuurder. De variabele beloning voor de heer Westendorp is overeengekomen bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst.

Bezoldiging commissarissen

Totaal vaste beloningen 4 commissarissen € 76 (2007: € 76).

	2008	2007
	€	€
A. van der Velden	22	22
J.P. Bahlmann	18	18
A.J. Berkhout	18	18
M. Veninga	18	18

18 Afschrijvingen

	2008	2007
	€	€
ontwikkelingskosten	929	858
bedrijfsgebouwen	1.220	1.036
machines en installaties	1.735	1.227
andere vaste bedrijfsmiddelen	3.521	3.810
totaal	7.405	6.931

19 Winsttaandeel geassocieerde deelneming

Betreft aandeel in het resultaat van Nedap France S.A.S. te Bezons, Frankrijk.

20 Belastingen

	2008	2007
	€	€
winst voor belastingen exclusief geassocieerde deelneming	18.016	18.753
verschuldigde winstbelasting	4.410	4.695
uitgestelde winstbelasting	270	295
totaal winstbelasting	4.680	4.990

Aansluiting met het effectieve belastingtarief:

	2008		2007	
	€	%	€	%
winstbelasting op basis van het Nederlandse belastingtarief	4.594	25,5	4.782	25,5
effect belastingtarief in buitenlandse deelnemingen	57	0,3	78	0,4
niet-aftrekbare kosten	54	0,3	116	0,6
aanpassing voorgaande jaren	-/- 25	-/- 0,1	14	0,1
totaal	4.680	26,0	4.990	26,6

21 Winst toekomend aan minderheidsbelang

Dat deel van het nettoresultaat van de dochtermaatschappijen dat aan minderheidsaandeelhouders toekomt.

ENERGY= OPENING

‘Een deur gaat natuurlijk heel vaak open en dicht. Dat inspireerde me om met het bewegen van een deur energie op te wekken. Mijn deurlamp werkt op die energie. Eén deurbeweging is voldoende om de LED’s drieënhalve minuut te laten branden. Je merkt niet eens dat je de energie van jezelf op het mechanisme overdraagt. Het is een acceptabele wrijving, zeggend, veel minder dan bij een deurdranger. De deurlamp brandt alleen als je in de ruimte bent, in een toilet of hal bijvoorbeeld, en je het licht dus ook nodig hebt. Het licht dooft bij het ontbreken van beweging. Dan wordt de onbenutte energie opgeslagen en is deze beschikbaar voor de volgende ronde. Groenere stroom bestaat niet.’ *Igino van Haandel, designer*

Balans Nedap N.V. per 31 december

(€ x 1.000)

Actief

Vaste activa

	<i>noot</i>		2008	2007
			€	€
Materiële vaste activa	1	34.866		34.374
Immateriële vaste activa	1	5.075		5.838
Financiële vaste activa	2	9.519		8.888
Personeelsbeloningen	3	1.344		-

50.804 49.100

Viottende activa

Voorraden	4	16.083		16.030
Handels- en overige vorderingen	5	19.542		23.807
Liquide middelen	6	1.974		307

37.599 40.144

88.403 89.244

Passief

Eigen vermogen

	7			
Aandelenkapitaal		669		669
Wettelijke reserves		5.357		6.412
Reserves		37.929		35.601
		43.955		42.682

Resultaat boekjaar 13.774 14.221

57.729 56.903

Voorzieningen 8 4.784 4.656

Langlopende verplichtingen 9 14.295 14.000

Kortlopende verplichtingen 10 11.595 13.685

88.403 89.244

Winst- en verliesrekening Nedap N.V.

(€ x 1.000)

	2008	2007
	€	€
Winst van deelnemingen na belastingen	3.199	2.808
Overige winst na belastingen	10.575	11.413
Winst toekomend aan aandeelhouders	13.774	14.221

Toelichting behorende tot de jaarrekening Nedap N.V.

(€ x 1.000, tenzij anders vermeld)

Grondslagen voor financiële verslaggeving

Ingevolge art. 362 lid 8 Boek 2 BW wordt gebruikgemaakt van de mogelijkheid om voor de vennootschappelijke jaarrekening Titel 9 Boek 2 BW te hanteren met toepassing van de waarderingsgrondslagen van de geconsolideerde jaarrekening. Door gebruik te maken van deze optie wordt aansluiting behouden tussen het geconsolideerde en enkelvoudige eigen vermogen.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Voor een beschrijving van de bij deze standaarden behorende waarderingsgrondslagen wordt verwezen naar de grondslagen bij de financiële verslaggeving van de geconsolideerde jaarrekening.

Onder 'Financiële vaste activa' worden opgenomen de tot de Nedap-groep behorende dochtermaatschappijen en deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend. Deze deelnemingen worden gewaardeerd volgens de equity methode. Bij de bepaling van de equity methode worden de waarderingsgrondslagen van de geconsolideerde jaarrekening gehanteerd. Deelnemingen met een negatieve equity waarde worden op nul gewaardeerd. De negatieve equity waarde wordt in mindering gebracht op de vorderingen op deze deelnemingen. De equity waarde van de dochtermaatschappijen wordt verhoogd met de waarde van de aan deze dochtermaatschappijen verstrekte leningen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

1 Materiële en immateriële vaste activa

	bedrijfs- gebouwen en terreinen	machines en installaties	andere* vaste bedrijfs- middelen	in uitvoering en vooruit- betalingen	totaal materiële vaste activa	immateriële vaste activa
	€	€	€	€	€	€
ultimo 2006:						
aanschaffingswaarde	28.906	26.994	50.056	454	106.410	7.867
afschrijving incl. bijzondere waardeverminderingen	9.765	19.849	41.362		70.976	2.802
boekwaarde	19.141	7.145	8.694	454	35.434	5.065
mutaties 2007:						
investering	345	1.430	2.067	736	4.578	1.505
gereedgekomen activa in uitvoering			454	-/- 454	-	
desinvestering (per saldo)		-/- 131	-/- 214		-/- 345	
afschrijving	-/- 960	-/- 1.429	-/- 2.904		-/- 5.293	-/- 732
saldo mutaties	-/- 615	-/- 130	-/- 597	282	-/- 1.060	773
ultimo 2007:						
aanschaffingswaarde	29.251	28.085	48.901	736	106.973	9.372
afschrijving incl. bijzondere waardeverminderingen	10.725	21.070	40.804		72.599	3.534
boekwaarde	18.526	7.015	8.097	736	34.374	5.838
mutaties 2008:						
investering	1.198	1.507	2.314	1.053	6.072	2.098
gereedgekomen activa in uitvoering			736	-/- 736	-	
desinvestering (per saldo)			-/- 111		-/- 111	-/- 802
afschrijving	-/- 1.004	-/- 1.556	-/- 2.909		-/- 5.469	
bijzondere waardeverminderingen						-/- 2.059
saldo mutaties	194	-/- 49	30	317	492	-/- 763
ultimo 2008:						
aanschaffingswaarde	30.449	27.751	50.590	1.053	109.843	9.345
afschrijving incl. bijzondere waardeverminderingen	11.729	20.785	42.463		74.977	4.270
boekwaarde	18.720	6.966	8.127	1.053	34.866	5.075

* matrijzen, stempels, meet- en testapparatuur, inventaris, computersystemen en transportmiddelen.

De materiële vaste activa zijn verzekerd tegen nieuwwaarde.

Tot zekerheid van voldoening van al hetgeen verschuldigd is aan de bank, is het recht van hypotheek verleend voor een bedrag van € 11,3 miljoen op onroerende zaken (2007: € 11,3 miljoen).

De totale oppervlakte van onze terreinen bedraagt 52.000 m², waarvan nog ca. 5.000 m² kan worden bebouwd.

Ultimo van het jaar bedraagt het bedrag van aangevane verplichtingen € 0,6 miljoen (2007: € 0,6 miljoen).

De bijzondere waardevermindering in het verslagjaar bestaat uit de afboeking van geactiveerde ontwikkelingskosten voor de Amerikaanse stemmachines.

2 Financiële vaste activa

Dochtermaatschappijen:

waarde per 1 januari

resultaat

winstuitkering

ten gunste vorderingen op dochtermaatschappijen

koersverschillen

overige mutaties

waarde per 31 december

verstrekte leningen aan dochtermaatschappijen

aflossing leningen door dochtermaatschappijen

totaal waarde per 31 december

2008	2007
€	€
7.048	6.584
2.651	2.272
-/- 2.208	-/- 2.059
47	318
-/- 145	-/- 30
-	-/- 23
7.393	7.062
-	50
-/- 32	-/- 64
7.361	7.048

Totaal aan dochtermaatschappijen verstrekte leningen ultimo 2008: € 2,4 miljoen (2007: € 2,5 miljoen).

Voor deze leningen zijn zekerheden verstrekt op onroerende zaken voor een bedrag van € 2,0 miljoen.

Geassocieerde deelneming:

waarde per 1 januari

resultaat

winstuitkering

overige mutaties

waarde per 31 december

totaal financiële vaste activa per 31 december

2008	2007
€	€
1.840	1.696
548	537
-/- 250	-/- 400
20	7
2.158	1.840
9.519	8.888

3 Personeelsbeloningen

	2008	2007
	€	€
reële waarde van de fondsbeleggingen	42.898	37.430
contante waarde van de verplichtingen	38.285	37.491
	4.613	-/- 61
nog niet geamortiseerde actuariële resultaten	3.269	-/- 100
overschot in het fonds	1.344	39
Het overschot ultimo 2007 is opgenomen in de post personeelsbeloningen onder de langlopende verplichtingen.		
Mutaties in de fondsbeleggingen:		
saldo per 1 januari	37.430	37.786
betaalde premies	3.148	2.060
betaalde uitkeringen	-/- 703	-/- 444
verwacht rendement op fondsbeleggingen	1.787	1.708
actuariële resultaten	1.236	-/- 3.680
saldo per 31 december	42.898	37.430
De fondsbeleggingen bestaan uit:		
aandelen	7.345	7.135
vastrentende waarden	35.841	29.653
overige	-/- 288	642
	42.898	37.430
Mutaties in de verplichtingen:		
saldo per 1 januari	37.491	35.152
service- en rentekosten	3.259	2.798
betaalde uitkeringen	-/- 703	-/- 444
bijdrage deelnemers	372	360
actuariële resultaten	-/- 2.134	-/- 375
saldo per 31 december	38.285	37.491
Kosten zoals opgenomen in de winst- en verliesrekening:		
servicekosten	1.133	1.131
rentekosten over de verplichtingen	2.126	1.667
verwacht rendement fondsbeleggingen	-/- 1.787	-/- 1.708
	1.472	1.090

De kosten zijn begrepen in de post sociale lasten.

Historische informatie:

	2008	2007	2006	2005
	€	€	€	€
reële waarde van de fondsbeleggingen	42.898	37.430	37.786	36.462
contante waarde van de verplichtingen	38.285	37.491	35.152	32.642
overschot of tekort (-/-) in het fonds	4.613	-/- 61	2.634	3.820

Voor de uitgangspunten voor de waardebepaling van de pensioenregeling verwijzen wij naar de geconsolideerde jaarrekening.

4 Voorraden

	2008	2007
	€	€
grondstoffen en onderdelen	8.725	8.459
producten in bewerking	1.221	1.387
producten	6.137	6.184
totaal	16.083	16.030

5 Handels- en overige vorderingen

	2008	2007
	€	€
te vorderen winstbelasting	114	-
handelsvorderingen	14.287	15.093
vorderingen op deelnemingen	3.407	6.915
overige	1.734	1.799
totaal	19.542	23.807
Mutatie voorziening oninbaar geachte posten:		
saldo per 1 januari	153	153
onttrekkingen	-/- 153	-
toevoegingen	-	-
saldo per 31 december	-	153

**ENERGY=
GIVING**

6 Liquide middelen

	2008	2007
	€	€
kas	14	9
banken	1.960	298
totaal	1.974	307

De liquide middelen zijn direct opvraagbaar.

7 Eigen vermogen

Voor het 'mutatieoverzicht eigen vermogen' verwijzen wij naar het 'Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen'.

8 Voorzieningen

	2008	2007
	€	€
personeelsbeloningen	3.062	3.255
uitgestelde belastingverplichtingen	1.061	981
garantievoorziening	661	459
totaal	4.784	4.695

Personeelsbeloningen

Dit betreft een voorziening voor VUT-aanspraken.

Voor de specificatie verwijzen wij naar de geconsolideerde jaarrekening.

Uitgestelde belastingverplichtingen

	2008	2007
	€	€
materiële vaste activa	-/- 32	70
immateriële vaste activa	1.195	1.357
derivaten	-/- 111	-
voorraden	94	-
vorderingen	-/- 233	-/- 230
voorzieningen	148	-/- 216
totaal	1.061	981
Mutatie uitgestelde belastingverplichtingen:		
saldo per 1 januari	981	758
ten laste van het resultaat	80	223
saldo per 31 december	1.061	981

De uitgestelde belastingverplichtingen hebben overwegend een langlopend karakter.

Garantievoorziening

	2008	2007
	€	€
saldo per 1 januari	459	252
onttrekkingen	-/- 971	-/- 463
toevoegingen	1.173	670
saldo per 31 december	661	459

De garantievoorziening heeft overwegend een kortlopend karakter.

9 Langlopende verplichtingen

	2008	2007
	€	€
leningen	14.000	14.000
derivaten	295	-
totaal	14.295	14.000

Leningen

Dit betreft een kredietfaciliteit van maximaal € 14,0 miljoen welke eindigt per 1 juli 2010. Onder deze faciliteit kunnen bedragen worden opgenomen van tenminste € 0,5 miljoen met een looptijd van minimaal 1 en maximaal 12 maanden.

De rentevoet is gelijk aan het Euribor tarief vermeerderd met een opslag van 0,5 procent.

Derivaten

Het risico van rentefluctuaties is voor een deel van de leningen, € 10,0 miljoen, afgedekt door middel van Interest Rate Swaps (IRS). De Interest Rate Swaps worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardemutaties worden direct in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Ultimo 2008 bedraagt de looptijd van het derivaat 3 jaar.

10 Kortlopende verplichtingen

	2008	2007
	€	€
rekening-courantkredieten banken	-	1.465
belastingen en premies sociale verzekeringen	940	905
handelsschulden en overige te betalen posten	10.655	11.315
totaal	11.595	13.685

Rekening-courantkredieten banken

Het maximum op te nemen bedrag in rekening-courant bedraagt € 20,5 miljoen (2007: € 20,5 miljoen).

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	2008	2007
	€	€
belastingen over de winst	-	132
overige belastingen en premies sociale verzekeringen	940	773
totaal	940	905

Handelsschulden en overige te betalen posten

	2008	2007
	€	€
handelsschulden	2.918	3.393
schulden uit hoofde van investeringen	316	543
vooruitbetalingen	1.177	1.099
overige te betalen posten	6.244	6.280
totaal	10.655	11.315

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Afgegeven bankgaranties voor groepsmaatschappijen € 1,7 miljoen.

Nedap N.V. vormt een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting met Inventi B.V.

Beide vennootschappen zijn uit dien hoofde aansprakelijk voor de afdracht van de verschuldigde winstbelasting.

Kosten van de externe accountant

Betreft de totale kosten voor de diensten geleverd door KPMG ACCOUNTANTS N.V.

	2008	2007
	€	€
onderzoek van de jaarrekening	111	122
overige diensten	5	3
totaal	116	125

Groenlo, 27 februari 2009

De directie:

R.M. Wegman
G.J.M. Ezendam

De raad van commissarissen:

A. van der Velden, voorzitter
J.P. Bahlmann, vice-voorzitter
A.J. Berkhout
M. Veninga

ENERGY= ADRENALINE

Verklaring artikel 5:25c lid 2 sub c Wet op het Financieel Toezicht

Voor zover ons bekend,

- 1 geeft de jaarrekening (met de Overige Gegevens als bedoeld in artikel 2:392 Burgerlijk Wetboek) een getrouw beeld van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst of het verlies van Nedap N.V. en de gezamenlijk in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en
- 2 geeft het jaarverslag een getrouw beeld omtrent de toestand op 31 december 2008 en de gang van zaken gedurende het boekjaar 2008 van Nedap N.V. en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in haar jaarrekening zijn opgenomen en zijn in het verslag 2008 de wezenlijke risico's waarmee Nedap N.V. wordt geconfronteerd, beschreven.

Groenlo, 27 februari 2009

De directie:

R.M. Wegman

G.J.M. Ezendam

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag op pagina 32 tot en met 75 opgenomen jaarrekening 2008 van de N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek “Nedap” te Groenlo gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans per 31 december 2008, winst- en verliesrekening, mutatieoverzicht eigen vermogen en kasstroomoverzicht over 2008 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit de enkelvoudige balans per 31 december 2008 en de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2008 met de toelichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de vennootschap heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek “Nedap” per 31 december 2008 en van het resultaat en de kasstromen over 2008 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek “Nedap” per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 27 februari 2009

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

E.J.L. van Leeuwen RA

Statutaire bepaling inzake de winstbestemming conform artikel 45

Lid 1:

Jaarlijks wordt door de directie en de raad van commissarissen vastgesteld welk deel van de winst - het positieve saldo van de winst- en verliesrekening - wordt gereserveerd.

Lid 2:

Uit de winst na reservering volgens het voorgaande lid, wordt op de preferente aandelen een dividend uitgekeerd waarvan het percentage gelijk is aan de som van de gewogen gemiddelden van de depositorente van de Europese Centrale Bank - gewogen naar het aantal dagen waarover de uitkering geschiedt - verhoogd met drie procent (3%) of een zoveel lager bedrag als uit de uitkeerbare winst beschikbaar is. Het dividend op de preferente aandelen wordt berekend over het gestorte deel van het nominaal bedrag.

Lid 3:

Het daarna overblijvende wordt als dividend op de gewone aandelen uitgekeerd.

Lid 5:

Bovendien wordt indien over enig jaar verlies is geleden over dat jaar geen dividend uitgekeerd. Ook in volgende jaren kan eerst uitkering van dividend plaatshebben nadat het verlies door winst is goedge maakt.

De algemene vergadering kan echter op gezamenlijk voorstel van de raad van commissarissen en de directie besluiten zulk een verlies te delgen ten laste van het uitkeerbaar deel van het eigen vermogen.

Winstbestemming

€ x 1.000

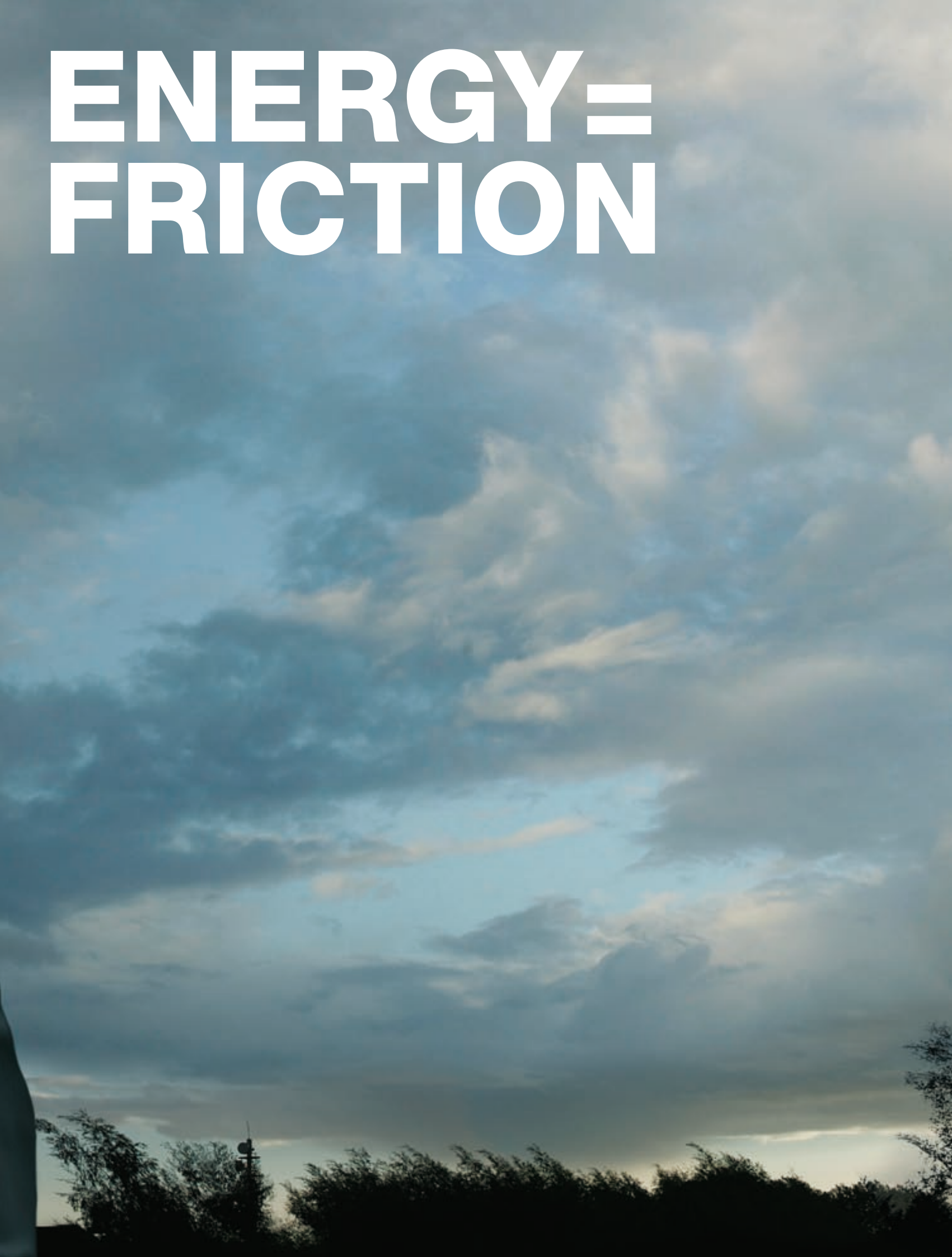
Winst aandeelhouders	13.774
overige reserves	1.392
dividend uit te keren op de gewone aandelen	12.382

Nevenvestigingen

Naamloze vennootschap 'Nederlandsche Apparatenfabriek Nedap', gevestigd te Vilvoorde, België (handelsnaam: Nedap België).

**ENERGY=
FRICTION**

Vijf jaar Nedap

	2008	2007	2006	2005	2004
Exploitatie					€ x 1.000
Opbrengsten	142.966	145.823	138.509	121.386	124.444
Salarissen en sociale lasten	39.392	37.047	35.818	33.856	33.606
Bedrijfswinst	19.424	19.854	17.456	13.003	16.757
- in % van de opbrengsten	13,6	13,6	12,6	10,7	13,5
Rentelast	1.408	1.101	709	561	445
Winst over het boekjaar	13.884	14.300	12.424	8.663	11.362
- in % van het eigen vermogen ¹⁾	31,6	33,5	30,0	21,4	29,2
- in % van de opbrengsten	9,7	9,8	9,0	7,1	9,1
Afschrijvingen	9.464	6.931	7.262	6.281	6.250
Cashflow	23.348	21.231	19.686	14.944	17.612
Toegevoegde waarde per medewerker ²⁾	148	146	141	124	130
Winstbestemming					€ x 1.000
Uit te keren winst aandeelhouders	12.382	12.783	11.043	7.697	9.571
Ingehouden winst	1.392	1.438	1.297	837	1.707
Winst minderheidsbelang	110	79	84	129	84
Per aandeel van € 0,10					in €
Cashflow	3,49	3,17	2,94	2,23	2,63
Winst voor aandeelhouders	2,06	2,12	1,84	1,28	1,69
Dividend	1,85	1,91	1,65	1,15	1,43
Hoogste koers	31,90	38,35	31,80	33,50	28,37
Laagste koers	13,70	27,13	26,00	26,90	19,55
Koers ultimo	17,80	31,80	27,75	27,30	28,37
Koers/winstverhouding ultimo	9	15	15	21	17
Aantal medewerkers					
Ultimo	652	626	618	613	602
Gemiddeld in het jaar	644	627	619	614	602

	2008	2007	2006	2005	2004
Financiering					€ x 1.000
Aandelenkapitaal	669	669	669	669	671
Reserves	43.286	42.013	40.724	39.887	38.186
Eigen vermogen excl. onverdeelde winst	43.955	42.682	41.393	40.556	38.857
Onverdeelde winst aandeelhouders	13.774	14.221	12.340	8.534	11.278
Minderheidsbelang	138	138	138	117	104
Onverdeelde winst minderheidsbelang	110	79	85	129	84
Eigen vermogen	57.977	57.120	53.956	49.336	50.323
Langlopende verplichtingen	21.615	21.069	20.204	18.726	18.749
Kortlopende verplichtingen	23.568	24.272	27.901	26.973	26.956
Totaal	103.160	102.461	102.061	95.035	96.028
Eigen vermogen ¹⁾ in % totaal vermogen	42,6	41,7	40,6	42,7	40,5
Kapitaalgebruik					€ x 1.000
Vaste activa	54.007	52.463	49.373	48.645	47.139
Vorraden	19.573	20.131	20.198	15.235	18.463
Handels- en overige vorderingen	25.482	27.050	29.619	26.745	29.010
Liquide middelen	4.098	2.817	2.871	4.410	1.416
Vlottende activa	49.153	49.998	52.688	46.390	48.889
Totaal	103.160	102.461	102.061	95.035	96.028
Investerings in vaste activa	9.400	10.544	8.202	8.127	13.191
Vorraden in % van de opbrengsten	13,7	13,8	14,6	12,6	14,8
Gemiddelde krediettermijn handelsdebiteuren in weken	8	8	8	8	9

1) Onder eigen vermogen wordt verstaan het eigen vermogen exclusief onverdeelde winst.

2) Onder toegevoegde waarde per medewerker wordt verstaan de som van de opbrengsten en voorraadmutatie minus de materiaalkosten gedeeld door het gemiddeld aantal medewerkers.

Profielschets raad van commissarissen

Nedap is een middelgrote onderneming waarvan het langetermijnbeleid gericht is op het creëren van duurzame meerwaarde voor klanten, medewerkers en aandeelhouders. Dit wil zij bereiken door autonome groei van opbrengsten en winst, waarbij diversificatie en vernieuwing, op basis van de expertise die de onderneming heeft, een centrale rol spelen.

Bij het toezicht houden op de directie dient de Raad rekening te houden met deze uitgangspunten. Voorts moet hij de directie met raad ter zijde staan.

Hiertoe moet de Raad evenwichtig zijn samengesteld waarbij bestuurlijke ervaring, brede kennis op het gebied van financiën, techniek en industriële marketing, gepaard gaan met affiniteit met en gevoel voor:

- ondernemerschap;
- ‘hands-on’ management in een ‘platte’, op onderscheidend vermogen gebaseerde organisatie;
- een organisatie, waar verkoop, ontwikkeling en fabricage als een eenheid werken;
- een op verantwoordelijkheid gerichte manier van werken;
- het creatieve proces van vernieuwen;
- maatschappelijke ontwikkelingen.

In zijn algemeenheid dient de Raad een kritische opstelling ten opzichte van de directie te hebben. De leden dienen onafhankelijk van de vennootschap en van elkaar te zijn en over complementaire kwaliteiten te beschikken.

De omvang van de Raad zal structureel niet meer dan vijf leden omvatten.

Gegevens commissarissen

Ir. A. van der Velden (68), voorzitter

Brede bestuurlijke ervaring, grondige kennis op technologisch gebied, kennis van en ervaring met aandeelhouders, financieel inzicht, organisatorische kennis en communicatieve vaardigheden.

Nationaliteit	: Nederlandse
Functies	: Plaatsvervangend voorzitter Commissie voor de Milieueffectrapportage Lid Commissie Ontwikkelingssamenwerking/Adviesraad Internationale Vraagstukken Oud-Executive Director Corus Group plc.
Eerste benoeming	: 24 mei 2005
Lopende termijn	: 2007–2011
Commissariaten	: TKH Group N.V. Vitens N.V.

Mw. Prof.dr. J.P. Bahlmann (58), vice-voorzitter

Brede bestuurlijke ervaring, financieel inzicht, alsmede kennis en ervaring op het gebied van ondernemingsstrategie, en op het gebied van het aanpassen van organisaties in een veranderende omgeving.

Nationaliteit	: Nederlandse
Functies	: Voorzitter van het Commissariaat voor de Media Deeltijd hoogleraar bedrijfseconomie Universiteit Utrecht Lid Bestuur de Baak Management Centrum VNO-NCW Oud-directeur Strategie Rabobank Groep Utrecht Oud-directeur/hoogleraar Centre for Organisational Learning and Change Nyenrode University
Eerste benoeming	: 29 mei 1997
Lopende termijn	: 2005–2009
Commissariaten	: Triodosbank N.V. Canisius Wilhelmina Ziekenhuis Deloitte

Prof.dr.ir. A.J. Berkhout (68)

Brede bestuurlijke ervaring, brede technische achtergrond en kennis en ervaring met betrekking tot innovatieve processen, alsmede vermogen om technische kennis om te zetten in commerciële activiteiten.

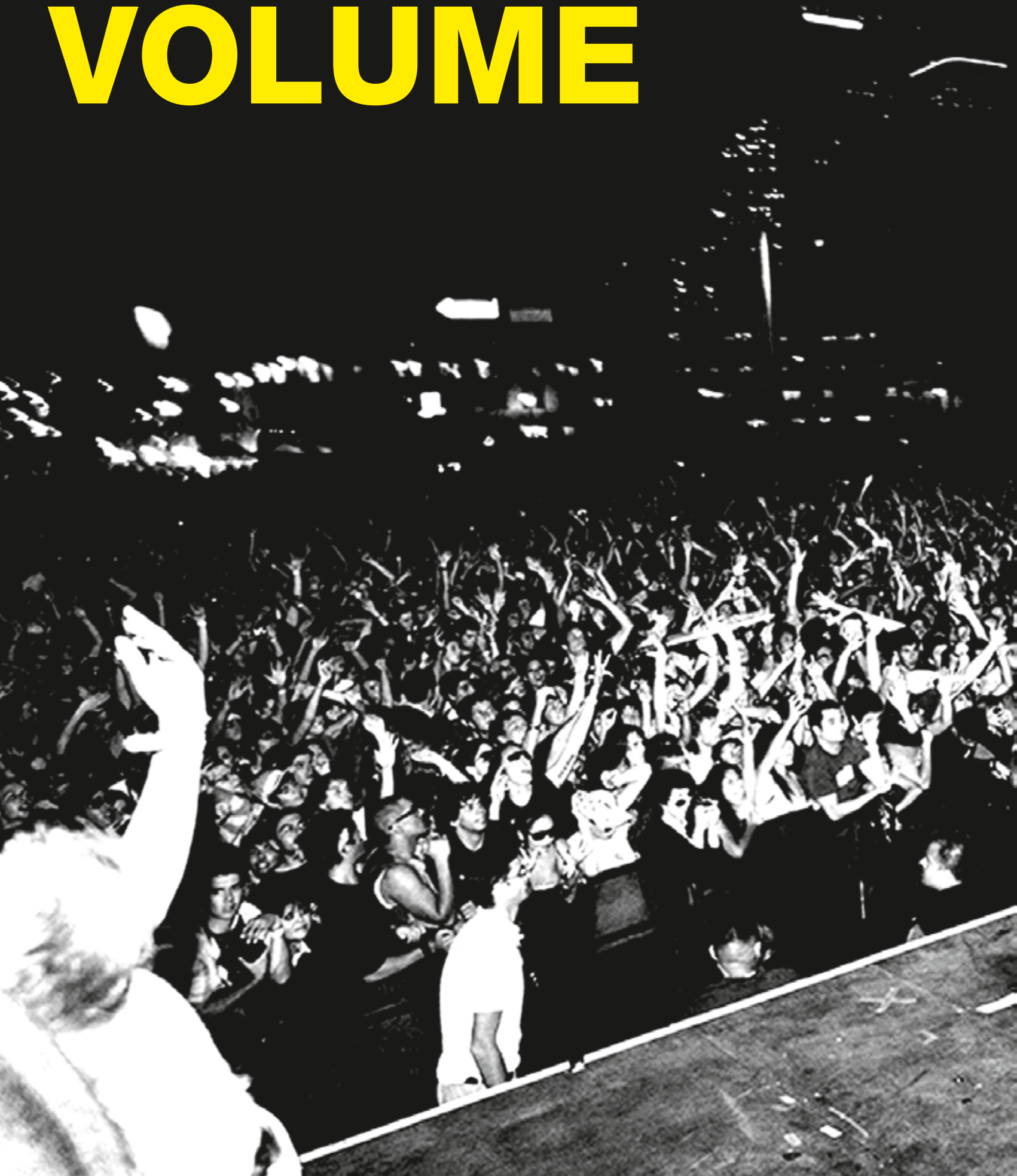
Nationaliteit	: Nederlandse
Functies	: Hoogleraar Geofysica TU Delft Wetenschappelijk directeur 'DELPHI' consortium Algemeen directeur Delphi Studio B.V. Lid Raad van Advies TU Twente Voormalig lid Raad van Toezicht 'Leidse sterrenwacht'
Eerste benoeming	: 29 mei 1997
Lopende termijn	: 2008–2010
Commissariaten	: geen

Drs. M. Veninga (58)

Brede bestuurlijke ervaring, kennis van en ervaring met aandeelhouders, brede kennis op het gebied van ondernemingsstrategie, ondernemingsfinanciering en industriële marketing, affiniteit met en gevoel voor het creatieve proces van vernieuwen.

Nationaliteit	: Nederlandse
Functies	: Voorzitter Raad van Bestuur Gamma Holding N.V. Voormalig lid Raad van Bestuur Gamma Holding N.V. Voormalig lid Management Board/CFO Koninklijke Sphinx Gustavsberg
Eerste benoeming	: 24 mei 2005
Lopende termijn	: 2006–2010
Commissariaten	: Van Diepen Beheer B.V. Elkerliek Ziekenhuis Prinsen Food B.V. Muziekcentrum Eindhoven N.V.

**ENERGY=
VOLUME**

Ondernemingen en leiding

(Per 27 februari 2009)

**N.V. Nederlandsche
Apparatenfabriek "Nedap"**
Parallelweg 2
7141 DC Groenlo

drs. R.M. Wegman (42)
G.J.M. Ezendam (56), titulair directeur (sinds 21-01-2009)

Klantgroepen

Agri	ing. A.B.M. Verstege (46)
AVI	ing. J. Somsen (44)
Education	H. Klunder (53)
Election Systems	ir. M. Schippers (43)
Healthcare	ing. R. Schuurman (39)
Library Solutions	drs. R.M. Wegman a.i. (42)
Locker Management Systems	drs. M.C. Mijwaart (35)
New Business	H.J. Kip Btw (63)
Power Supplies	ing. A.G.M. Scharenborg (53)
Retail Support	drs. R.M. Wegman a.i. (42)
Security Management	H.S.J. Schipper MBA (37)
Specials	ing. H.B.M. Steentjes (57)
CIMPL	M.G. de Jong (59)

Nedap België
Kerkhofstraat 6 B10
1800 Vilvoorde
België

P. Vervinckt (64)

Nedap Beveiligingstechniek B.V.
Groenekanseweg 24A
3737 AG Groenekan

R.C. de Jong (58)

Inventi B.V.
Industrieweg 20
7161 BX Neede

drs. R.M. Wegman (42)

Nsecure B.V.
Lübeck 1
2993 LK Barendrecht

J. van Driel (48)

Nedap France S.A.S.

1-7 Rue Henri de France
95871 Bezons
Frankrijk

C. Paijens (49)

A. Sot (53)

Nedap Deutschland GmbH

Otto-Hahnstrasse 3
40670 Meerbusch
Duitsland

G.J.M. Ezendam (56)

Nedap Great Britain Ltd.

1, Hercules House
Calleva park
Aldermaston, Berkshire
RG78DN Groot-Brittannië

L.W.C. Holweg (39)

Nedap Iberia S.A.

Avenida de los Llanos 18
28430 Alpedrete Madrid
Spanje

A. Carmona Badillo (49)

Nedap China Ltd.

22/F ONE Lujiazui
68 Yin Cheng Rd(C)
Pudong New Area
Shanghai 200120
China

H.D. Kranenberg (49)

Nedap Asia Ltd.

Room 1203 Euro Trade Centre
13-14 Connaught Road Central
Hong Kong

H.D. Kranenberg (49)

Energie is overal, of in de woorden van Albert Einstein: alles is energie. Energie bevindt zich dus ook op deze laatste pagina van het jaarverslag. Sla de laatste pagina om, sluit het boek, en de energie blijft behouden ... Maar misschien is er energie overgedragen en heeft de lezer energetische waarde geabsorbeerd. Dan heeft de energie zich verplaatst. Bijvoorbeeld door de prikkelende innovaties die in het jaarverslag staan beschreven. Of door de wrijvingskrachten tussen traditionele en nieuw aangedragen oplossingen. Zo kan een verslag over 2008 de vonk over laten springen die 2009 doet vlammen. Want wat vol energie is, heeft altijd een energieke toekomst.

Nedap N.V. Postbus 6, NL-7140 AA Groenlo **T** +31 (0)544 47 1111 **F** +31 (0)544 46 3475 **I** www.nedap.com

grafisch ontwerp Studio Kluif, 's-Hertogenbosch **fotografie** Arthur Dries, 's-Hertogenbosch **fotografie pagina 28-29** © Loek van der Klis, Delft

kunstwerk pagina 28-29 Theo Jansen, Ypenburg **drukwerk** Drukkerij Tesink B.V., Zutphen

CORPO RATE GOVER NANCE

- 5 Nedap
 - 11 Governance
 - 27 Informatie over vennootschappelijke structuur en zeggenschapsverhoudingen in het kader van Besluit artikel 10 overnamerichtlijn
 - 35 Statutaire bepalingen inzake bijzondere rechten
 - 37 Statutaire bepaling inzake goedkeuring van besluiten van de directie conform artikel 20
-

Nedap

Nedap kenmerkt zich door een op ontwikkeling en ondernemerschap gerichte open, innovatieve en creatieve cultuur.

Zij richt zich op:

Het ontwikkelen en leveren van innovatieve en duurzame oplossingen op het gebied van security en elektronische besturingen alsmede automatisering-, beheer- en informatiesystemen voor organisaties.

Nedap concentreert zich op markten waarin zij, met behulp van technologische kennis, marktkennis en kennis van het bedrijfsproces van de klant, meerwaarde voor de klant kan realiseren. Het bewerken van deze markten vindt plaats door zowel eigen verkoopkanalen als via derden.

Organisatorisch wordt hieraan vormgegeven door klantgroepen. Klantgroepen ontwikkelen en leveren oplossingen en beschikken over kennis op het gebied van technologie, markt en bedrijfsprocessen van de klant. Medewerkers worden uitgedaagd tot ondernemerschap, eigen verantwoordelijkheid en zelfontplooiing.

De voor de diverse oplossingen gebruikte technologieën hebben onderling een sterke verwantschap. Daarom maken de klantgroepen gebruik van elkaars technologische kennis, producten, systemen en marktervaringen.

Bijzondere aandacht wordt geschonken aan het creëren van onderscheidende waarde in de te verkopen producten en systemen, alsmede in de daaraan gekoppelde dienstverlening. Ook het professionaliseren en internationaliseren van de verkoop staan hoog in het vaandel.

Het belangrijkste afzetgebied is vooralsnog Europa, terwijl de afzet buiten Europa, waaronder de Verenigde Staten en het Verre Oosten, in ontwikkeling is.

Om te kunnen blijven ondernemen op een wijze die Nedap sterk maakt, gaat zij uit van een bedrijfswinst van minimaal 10% van de opbrengsten en een rentabiliteit van het eigen vermogen van 15%–20%, als financiële normen.

Het dividendbeleid vloeit voort uit het financiële beleid. Hierbij wordt aan aandeelhouders de hele winst uitgekeerd onder aftrek van de reservering die nodig is om de solvabiliteit op het gewenste niveau te handhaven.

Door het innovatieve karakter van Nedap en de vaak projectmatige aard van de opdrachten die zij krijgt, wordt een solvabiliteit van ca. 45%, uitgaande van autonome groei, wenselijk geacht. Hierbij wordt in het eigen vermogen de onverdeelde winst niet meegerekend.

Nedap heeft noch aan het toezicht, noch aan het management, noch aan het overige personeel rechten toegekend tot het verkrijgen van aandelen Nedap.

Langetermijnbeleid

Het langetermijnbeleid van Nedap is gericht op het creëren van duurzame meerwaarde voor klanten, medewerkers en aandeelhouders. Dat wil zij bereiken door autonome groei van opbrengsten en winst, waarbij diversificatie en vernieuwing, op basis van de expertise die de onderneming heeft, een centrale rol spelen. Diversifiëren naar verschillende markten biedt Nedap niet alleen nieuwe groeimogelijkheden, maar maakt haar ook minder afhankelijk van de economische ontwikkelingen in één markt. Vernieuwing ligt ten grondslag aan het leveren van meerwaarde voor de klant; de perceptie van de klant wat de oplossing waard is in vergelijking met wat concurrenten aanbieden. Hierdoor presenteert Nedap zich op een onderscheidende manier in diverse markten.

Het onderscheidende vermogen van de door Nedap geboden oplossingen stelt haar in staat een eigen plaats in een betreffende markt in te nemen en om niet uitsluitend te hoeven concurreren op basis van prijs.

De toegevoegde waarde per medewerker geeft de acceptatie door de klant van het onderscheidende vermogen van de geleverde oplossingen weer en is derhalve een weerspiegeling van de inventiviteit en effectiviteit van de organisatie. Groei van toegevoegde waarde (opbrengsten -/- materiaal) en toegevoegde waarde per medewerker zijn daarom belangrijke aandachtspunten.

Verantwoordelijkheden

Het bovengenoemde karakter van de onderneming en haar beleid vergen van de hele organisatie een bijzondere houding. Diversificatie en vernieuwing zijn delicate processen waarbij een te vroeg handelen even schadelijk kan zijn als een te laat ingrijpen. Voor de **medewerkers** betekent dit het zich openstellen voor nieuwe verantwoordelijkheden en werkwijzen en het omgaan met een continu veranderingsproces. Voor de **directie** betekent dit het ondernemen, het zien van nieuwe ontwikkelingen in de markt en in de techniek en het ervoor zorgen dat de vernieuwing gerealiseerd wordt. Voor de **commissarissen** betekent dit het stimuleren van de directie in dit vernieuwingsproces en het toezicht houden in een sfeer van geven van verantwoorde ruimte aan de directie.

Hiervoor is een goede verstandhouding tussen commissarissen, directie en medewerkers noodzakelijk, waarin ideeën omtrent nieuwe producten en nieuwe marktbenaderingen vroegtijdig worden besproken, successen en tegenslagen tijdig in alle openheid tegen het licht worden gehouden, zonder dat dit leidt tot een vertroebeling van verantwoordelijkheden. Bij Nedap is wat dat betreft een werkverhouding bereikt waarin de diverse elementen van 'governance' elkaar versterken.

Risico's en risicobeheersing

Ondernemen is per definitie risico nemen. De kunst is deze risico's zoveel mogelijk te beperken, zonder het ondernemende karakter geweld aan te doen. Het elders in dit verslag beschreven 'Beheersingssysteem' bij Nedap vormt de procedurele basis om risico's zo snel mogelijk te signaleren en zonodig maatregelen te nemen.

De groep Controlling Groenlo speelt hierin een leidende rol.

De risico's bij Nedap kunnen globaal worden onderverdeeld in risico's die inherent zijn aan het ondernemen en risico's als gevolg van het overtreden van bedrijfs- of maatschappelijke normen en regelgeving, zoals fraude.

Bij het ondernemen behorende risico's

a) Opbrengsten

Het ondernemende en projectmatige karakter van Nedap houdt in dat de opbrengstenontwikkeling jaarlijks niet altijd gelijkmatig is. Door de procentueel hoge toegevoegde waarde van de opbrengsten (opbrengsten -/- materiaal) zullen opbrengstenschommelingen meer dan evenredige procentuele afwijkingen op het resultaat genereren. Nieuwe producten en systemen en het projectgebonden karakter van de opbrengsten, gecombineerd met een veelal relatief korte bestel- en uitvoeringstijd van opdrachten, maken het inschatten van toekomstige opbrengsten moeilijk.

Ook diverse interne en externe factoren kunnen de opbrengstenontwikkeling zowel negatief als positief beïnvloeden. Belangrijke factoren kunnen hier zijn vertragingen tijdens de technische- en/of marktontwikkeling, aanloopproblemen bij nieuwe producten, een verhevigde prijsconcurrentie, wisselkoersen (met name de dollar) en de macro-ontwikkeling van de economie.

Nedap probeert dergelijke risico's zoveel mogelijk in te perken door haar op meerwaarde gerichte diversificatiebeleid, dat gebaseerd is op de expertise van de onderneming. Dit beleid creëert mogelijkheden voor autonome opbrengstengroei, zonder dat de onderneming afhankelijk is van ontwikkelingen in één markt.

b) Kosten

Ook op het gebied van kostenontwikkeling zijn er risico's bij het ondernemen, die bij Nedap vooral zijn te vinden op het gebied van kosten van ontwikkelingsprojecten en aanloopkosten voor nieuwe producten. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen op het gebied van materiaal- en grondstoffenprijzen niet altijd direct worden doorberekend in de verkoopprijzen, waardoor een druk op de marge kan ontstaan. Risico's die voortvloeien uit insolventie van klanten worden verkleind door een kredietverzekering. De groep Controlling Groenlo houdt continu voeling met de valutamarkten en beoordeelt in hoeverre valutarisico's, in voorkomende situaties, kunnen en moeten worden afgedekt.

c) Personeel

Een belangrijke risicofactor schuilt bij Nedap in het vermogen de juiste medewerkers te werven en te behouden. Het zijn vooral de goede en ondernemende medewerkers die proberen de eerder genoemde risico's tot een minimum te beperken.

Risico's als gevolg van het overtreden van bedrijfs- of maatschappelijke normen en regelgeving, zoals fraude

Bij het voorkomen van fraude en ander niet bij Nedap passend gedrag speelt, naast de sociale controle, de leiding een zeer belangrijke rol. Deze dient een voorbeeld te zijn en speelt via 'hands on' management een belangrijke rol bij de bewustwording van wat wel en niet getolereerd wordt. Daarnaast beoordeelt en controleert de groep Controlling Groenlo continu de administratieve organisaties en interne beheersingsmaatregelen,

waarbij veel aandacht is voor het voorkomen van fraudemogelijkheden. Tijdens de controle van de jaarrekening bespreken de externe accountants de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en ontdekken van fraude met diverse functionarissen in de organisatie.

Governance

De raad van commissarissen en directie van Nedap menen te voldoen aan de 'beginselen van deugdelijk ondernemingsbestuur', zoals geformuleerd door de Commissie Corporate Governance onder voorzitterschap van de heer Tabaksblat. Ook aan de 'best practice' bepalingen wordt in grote mate voldaan. De gevraagde informatie, zoals vastgelegd in deze Code, is op verschillende plaatsen terug te vinden in dit jaarverslag.

Bij het lezen van de 'best practice' bepalingen is duidelijk merkbaar dat deze volledig gericht zijn op grote beursgenoteerde ondernemingen. Dat de Corporate Governance Code zich hierop richt is begrijpelijk, omdat de bekend geworden problemen zich bij enkele van dit soort bedrijven hebben voorgedaan.

Bij kleinere ondernemingen als Nedap staat het bestuur echter dicht bij de praktijk, waardoor minder formeel en minder op afstand wordt aangestuurd. Ook is, vaak door de aard en de geringere omvang, de aansturing minder complex. Bij kleinere ondernemingen is derhalve een minder stringente taakverdeling aanwezig. Ook is bij kleinere ondernemingen het toezicht veelal meer bij het bedrijf betrokken, hetgeen de kennis van wat zich in het bedrijf afspeelt en daarmee de kwaliteit van het toezicht in het algemeen verhoogt. Daar waar de 'best practice' bepalingen in hun gedetailleerdheid typisch zijn afgestemd op grote beursgenoteerde fondsen, leidt de regel 'pas toe of leg uit' bij kleinere ondernemingen niet tot verbetering van inzicht in de toepassing van de gewenste beginselen van goed bestuur en toezicht. Nochtans wordt, zoals voorgeschreven, de navolging of afwijking van deze bepalingen toegelicht.

In de Jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders gehouden op 24 mei 2005 hebben aandeelhouders ingestemd met de, gemotiveerde, afwijkingen van de Code zoals vermeld in dit hoofdstuk. Indien de omstandigheden waarin Nedap zich bevindt zodanig veranderen dat enkele 'best practice' bepalingen moeten worden heroverwogen,

dan zullen het bestuur en de raad van commissarissen dit gemotiveerd in de algemene vergadering van aandeelhouders naar voren brengen.

Op 10 december 2008 heeft de Monitoring Commissie Corporate Governance (Commissie Frijns) de geactualiseerde Corporate Governance Code gepubliceerd. De Commissie Frijns beveelt beursvennootschappen aan als afzonderlijk agendapunt ter bespreking aan de algemene vergadering van aandeelhouders in 2010 voor te leggen een hoofdstuk in het jaarverslag over de hoofdlijnen van de corporate governance structuur en de naleving van de aangepaste Code.

De directie heeft kennis genomen van de publicatie van de geactualiseerde Code en zal de eventuele effecten hiervan voor het verslag over 2009 analyseren.

Bestuur en toezicht

Nedap valt onder het zogenaamde structuurregime. Ingevolge de 'Wet van 9 juli 2004 tot wijziging van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met aanpassing van de structuurregeling', die 1 oktober 2004 van kracht is geworden, benoemt de raad van commissarissen niet meer zelf zijn leden, maar worden deze benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders op voordracht van de Raad. Hierbij worden de aandeelhouders en de ondernemingsraad in de gelegenheid gesteld personen voor benoeming aan te bevelen.

De profielschets voor de omvang en samenstelling van de raad van commissarissen wordt vermeld onder Diversen in het jaarverslag en staat ook op de website van de vennootschap. De Raad is naar behoren samengesteld.

De professionele achtergrond van de leden is eveneens gepubliceerd. De leden zijn onafhankelijk van de vennootschap en van elkaar. Het door hen vervulde aantal commissariaten bij Nederlandse genoteerde ondernemingen overschrijdt niet de door

de Code genoemde aantallen. De omvang van de Raad bedraagt op dit moment 4 personen. Wegens de overzichtelijkheid van Nedap en de beperkte omvang van de raad van commissarissen, kent de Raad geen audit-, remuneratie-, en selectie- en benoemingscommissie. De gehele raad van commissarissen is derhalve aangewezen om de taken van de audit- en andere commissies uit te oefenen. De voorzitter van de Raad ziet toe op de kwaliteit en frequentie van informatievoorziening over de financiële ontwikkeling van de onderneming, haar marktpositie, productontwikkeling en de ontwikkeling van de organisatie. De beoordeling van de financiële informatie en de overige informatie vindt door de gehele Raad plaats.

De remuneratieafspraken met de directie zijn hierna vermeld. Jaarlijks houden de president-commissaris en een lid van de Raad functioneringsgesprekken met de leden van de directie aan de hand van tevoren afgesproken prioriteiten in de aandachtsgebieden van de directie. Mede op basis van deze gesprekken kunnen discretionaire tantièmes worden vastgesteld. Gelet op de beperkte omvang van de Raad van commissarissen, de ervarenheid van zijn leden en de noodzaak zijn werkwijze flexibel te houden, heeft de Raad geen formeel reglement vastgesteld.

De directie bestaat uit 2 leden. Een van deze leden is op het moment van schrijven titulair directeur. De Raad is voornemens hem aansluitend aan de algemene vergadering van aandeelhouders van 12 mei 2009 tot statutair financieel directeur te benoemen. Commissarissen achten benoeming van directeuren voor perioden van vier jaar strijdig met een goede uitoefening van hun functie. Directeuren hebben de opdracht de strategie van de onderneming op langere termijn vorm te geven en in effectief beleid om te zetten.

Dat is voor een onderneming als Nedap niet realiseerbaar binnen mandaten van telkens vier jaar. Via de jaarlijkse functioneringsgesprekken monitoren commissarissen bovendien

het functioneren van de directieleden nauwgezetter dan via een herbenoemingsprocedure eenmaal per vier jaar.

De directieleden vervullen geen commissariaten bij andere ondernemingen en bezitten geen met de vennootschap strijdige belangen in andere ondernemingen. Gelet op de omvang en marktpositie van Nedap achten commissarissen en directie een reglement voor effectenbezit en -transacties in andere vennootschappen dan Nedap voor directie en commissarissen overbodig. Wel geldt de afspraak dat het nemen van een (potentieel) strijdig te achten belang in een andere vennootschap wordt vermeden en, in geval van twijfel, vooraf wordt besproken. Dit geldt voor zowel commissarissen als directie.

Reeds lang geldt de afspraak dat directie noch commissarissen aandelen Nedap bezitten.

Bezoldigingsbeleid

Nedap kent noch aan het management, noch aan het overige personeel, rechten toe tot het verkrijgen van aandelen Nedap.

De bezoldiging voor de directie is als volgt opgebouwd:

I Vast jaarinkomen

Het vaste jaarinkomen wordt jaarlijks aangepast met een percentage dat gelijk is aan dat van de salarisverhoging van de Nedap CAO.

II Variabel jaarinkomen

- A Het tantième voor de directie als geheel bedraagt 6,5% van de jaarlijkse winstgroei vóór belastingen (exclusief tantième). In geval van winstherstel na een winstdaling in het jaar ervoor wordt de winstgroei bepaald ten opzichte van het aan de winst daling voorafgaande jaar. Minimum tantième is 0, aan het maximum is geen grens gesteld.

Mocht Nedap een overname plegen welke tot 'gekochte' winst leidt dan zal nader beslist worden welke consequenties dit heeft voor het tantième over het betreffende boekjaar.

- B Mede afhankelijk van het persoonlijk functioneren kan een discretionair tantième worden toegekend.

Voor de directie geldt een pensioenregeling die gebaseerd is op middelloon, waarbij algemene salarisverhogingen ook over verstreken dienstjaren worden meegenomen. Het pensioenrecht wordt met 2% per jaar opgebouwd. Als pensioengrondslag geldt het vaste jaarinkomen.

Met de directie zijn geen afspraken gemaakt over een opzegtermijn of afvloeiingsregeling.

Gezien de gewijzigde directiesamenstelling zal in mei 2009 aan de algemene vergadering van aandeelhouders een aanpassing van het, in 2004 vastgestelde, bezoldigingsbeleid van de directie ter vaststelling worden voorgelegd. Het voorstel past bij het bijzondere karakter van Nedap en houdt rekening met ontwikkelingen bij andere bedrijven en in de maatschappij.

Beheersingssysteem

Nedap kent een adequaat en effectief beheersingssysteem, waarvan het doel is:

- toetsen van de werkelijke gang van zaken aan de doelstellingen,
- leidinggevend de controle te laten behouden over aan anderen gedelegeerde verantwoordelijkheden,
- beheersen van geld en op geld waardeerbare stromen binnen de organisatie,

- signaleren en inperken van risico's,
- voorkomen van fraude.

De interne informatie- en rapportagestromen zien er als volgt uit:

- I Voor de directie van Nedap N.V. is in artikel 20 van de statuten vastgelegd welke handelingen uitsluitend mogen worden verricht na toestemming van de raad van commissarissen.

Ieder jaar wordt door de directie aan de raad van commissarissen een toekomstbeeld gepresenteerd voor de komende twee jaren waarin, op basis van de dan bestaande kennis, de strategie wordt toegelicht en cijfermatig voor het komende jaar wordt onderbouwd, alsmede de verwachte ontwikkelingen voor het tweede jaar.

Periodiek (10 keer per jaar) wordt aan de raad van commissarissen gerapporteerd over de werkelijke gang van zaken in vergelijking met de begroting.

De Raad komt in ieder geval vier keer per jaar bijeen of zoveel vaker als nodig, om o.a. deze rapportages te bespreken.

- II De klantgroepleiders leggen jaarlijks hun inzichten vast in een strategisch tweejarenplan. Hierin zijn, uitgaande van de doelstelling, de plannen met betrekking tot de markt, ontwikkelingsinspanningen, personeel en investeringen opgenomen.

Periodiek (10 keer per jaar) vindt een rapportage aan de directie plaats op basis van de werkelijke gang van zaken in vergelijking met de begroting.

Naast het rapportagesysteem is er een regelmatige uitwisseling van informatie tussen directie en klantgroep. Dit wordt vergemakkelijkt omdat directie en klantgroepleiding in Groenlo zijn gehuisvest.

Daarnaast vindt tussen directie en klantgroepleiders overleg plaats voordat een definitieve beslissing wordt genomen met betrekking tot:

- wezenlijke marktbeslissingen,
- ontwikkelingsprojecten,
- aanstellen medewerkers,
- investeringen.

Voor directies van dochterondernemingen is eveneens vastgelegd voor welke handelingen toestemming van de directie van de N.V. vereist is. Verder wordt elk jaar een begroting - winst- en verliesrekening, balans, investeringen, personeelsbezetting en kasstroomoverzicht - voor het komend jaar ingediend. Ook hier wordt in de loop van het jaar (10 keer) periodiek gerapporteerd aan directie van de N.V. en klantgroepleiding over de werkelijke gang van zaken in vergelijking met de begroting.

- III Intern vervult de groep Controlling Groenlo een leidende rol in de cijfermatige doorrekening van strategie en de diverse plannen en volgt zij de uitvoering hiervan naar de gestelde doelstellingen.

Zij zorgt ervoor dat de administratieve organisatie en verwerking van gegevens zodanig zijn, dat aan een eenduidige en juiste behandeling van alle financiële en bedrijfseconomische zaken wordt voldaan. Op grond van de voor de leiding noodzakelijke informatie heeft zij een op voorgeschreven richtlijnen gebaseerd, uniform rapportagesysteem met toelichting ingevoerd. Zij bewerkstelligt dat deze rapportage juist, tijdig en volledig ter beschikking komt (10 keer per jaar). De groep bewaakt verder de risico's, beheerst de waardestromen binnen de organisatie en ziet toe op naleving van wettelijke regels en van overeenkomsten. Zij rapporteert

hierover, indien noodzakelijk, aan de leiding. Zij beoordeelt de administratieve organisaties waarbij aandacht wordt geschonken aan het voorkómen van fraudemogelijkheden.

Ten aanzien van valutarisico's beoordeelt de groep in hoeverre deze, in voorkomende situaties, kunnen en moeten worden afgedekt.

Het risico voortvloeiende uit insolvableiteit van klanten wordt verkleind door een kredietverzekering.

Voor wat betreft de externe verslaglegging neemt zij de door de International Accounting Standards Board vastgestelde en door de Europese Unie aanvaarde standaarden als leidraad.

IV De externe accountant vervult vervolgens zijn rol als objectief beoordelaar van dit proces voor de uit hoofde van de jaarrekeningcontrole relevante delen.

In het verslagjaar zijn geen significante wijzigingen aangebracht in het beheersingssysteem. Ook worden geen significante wijzigingen gepland.

Externe communicatie

Ten minste vijf keer per jaar publiceert Nedap een overzicht van de stand van zaken. Naast het jaarverslag betreft dat berichten over de financiële gang van zaken over het eerste halve en het hele jaar, aangevuld met twee tussentijdse rapportages over ontwikkelingen in de voor haar relevante klantgroepen, respectievelijk in het voor- en het najaar. Deze berichten en allerhande overige informatie zijn ook te vinden op de website www.nedap.com. Daarnaast communiceert Nedap regelmatig met diverse geïnteresseerde partijen.

Best practice bepalingen

Tegen de achtergrond van het ondernemen dat Nedap in praktijk brengt - innovatief, projectmatig, flexibel georganiseerd - vragen enkele bepalingen van de Code nader commentaar, omdat zij door Nedap afwijkend worden toegepast. Aan de hand van de volgorde van de Code gaat het daarbij om de volgende bepalingen:

II.1.1 Een bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar.

Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden.

Gelet op het langetermijnkarakter van het Nedap-beleid worden bestuurders bij Nedap aangesteld voor onbepaalde tijd. Het functioneren van een bestuurder, dat jaarlijks geëvalueerd wordt door commissarissen, is bepalend voor de zittingsduur.

II.1.3 Als instrument van het interne risicobeheersings- en controlesysteem hanteert de vennootschap in ieder geval:

b) een gedragscode die in ieder geval op de website van de vennootschap wordt geplaatst;

Het handelen van Nedap en haar medewerkers wordt gekenmerkt door een integere houding. Deze integriteit is niet gebaseerd op allerlei formele regels, maar op datgene waarvan ieder normaal mens weet wat goed of fout is. Eerlijkheid en het voor vergissingen uit durven en mogen komen, zijn hierbij cruciaal. Het belang van de cliënt en van Nedap staat voor elke medewerker in zijn handelen voorop. De leiding speelt hier een zeer belangrijke rol om het besef hiervan levend te houden. Uiteindelijk geldt nog steeds: goed voorbeeld, doet goed volgen. Het schriftelijk vastleggen van deze gedragscode past niet bij onze organisatie en druist in tegen de wijze waarop wij met elkaar omgaan.

- II.1.6 Het bestuur draagt er zorg voor dat werknemers zonder gevaar voor hun rechtspositie de mogelijkheid hebben te rapporteren over vermeende onregelmatigheden van algemene, operationele, en financiële aard binnen de vennootschap aan de voorzitter van het bestuur of aan een door hem aangewezen functionaris. Vermeende onregelmatigheden die het functioneren van bestuurders betreffen worden gerapporteerd aan de voorzitter van de raad van commissarissen. De klokkenluidersregeling wordt in ieder geval op de website van de vennootschap geplaatst.**

De verhoudingen en open structuur binnen de Nedap-organisatie zijn zodanig dat (vermeende) onregelmatigheden van wie dan ook zonder angst voor repercussies aan de kaak kunnen worden gesteld. Hiervoor is geen aparte regeling nodig.

- II.2.6 De raad van commissarissen stelt een reglement vast waarin regels worden gesteld ten aanzien van het bezit van en transacties in effecten door bestuurders anders dan die uitgegeven door de 'eigen' vennootschap. Enz.**

De afspraak geldt dat het nemen van een (potentieel) strijdig te achten belang in een andere vennootschap wordt vermeden en, in geval van twijfel, vooraf met commissarissen wordt besproken. Gelet op de omvang en marktpositie van Nedap achten commissarissen overigens een reglement voor effectenbezit en -transacties in andere vennootschappen dan Nedap voor de directie overbodig.

- II.2.7 De maximale vergoeding bij onvrijwillig ontslag bedraagt éénmaal het jaarsalaris (het 'vaste' deel van de bezoldiging). Indien het maximum van éénmaal het jaarsalaris voor een bestuurder die in zijn eerste benoemingstermijn wordt ontslagen kennelijk onredelijk is, komt deze bestuurder in dat geval in aanmerking voor een ontslagvergoeding van maximaal tweemaal het jaarsalaris.**
- Zoals onder II.1.1 vermeld, wordt een bestuurder bij Nedap voor onbepaalde tijd
-

benoemd en kent derhalve geen eerste benoemingstermijn. Mocht onverhoopt blijken dat een bestuurder onvoldoende functioneert, dan zal bij ontslag de ontslagvergoeding mede bepaald worden door de lengte van het dienstverband met Nedap.

Principe

Vaststelling en openbaarmaking van de bezoldiging. Het bezoldigingsbeleid wordt ter vaststelling aan de algemene vergadering van aandeelhouders voorgelegd.

Het bezoldigingsbeleid dat t.a.v. de directie wordt gevoerd staat vermeld onder het hoofdstuk Governance en is contractueel met de directie overeengekomen.

III.1.1 De taakverdeling van de raad van commissarissen, alsmede zijn werkwijze worden neergelegd in een reglement. De raad van commissarissen neemt in het reglement een passage op voor zijn omgang met het bestuur, de algemene vergadering van aandeelhouders en, eventueel, de ondernemingsraad. Het reglement wordt in ieder geval op de website van de vennootschap geplaatst.

Gelet op het karakter van de onderneming en de daarop afgestemde werkwijze van de raad van commissarissen zoals aangeduid in het Bericht van de raad van commissarissen aan aandeelhouders, acht de raad van commissarissen het niet wenselijk om, gelet op zijn omvang en de vereiste flexibiliteit in zijn werkwijze, zijn omgang met de directie, de algemene vergadering van aandeelhouders en de ondernemingsraad in een formeel reglement vast te leggen.

III.3.3 Alle commissarissen volgen na benoeming een introductieprogramma, waarin in ieder geval aandacht wordt besteed aan algemene financiële en juridische zaken, de financiële verslaggeving door de vennootschap, de specifieke aspecten die eigen zijn aan de desbetreffende vennootschap en haar ondernemingsactiviteiten, en de verantwoordelijkheden van een commissaris. De raad van commissarissen beoordeelt jaarlijks op welke onderdelen commissarissen gedurende hun benoemingsperiode behoefte hebben aan nadere training of opleiding. De vennootschap speelt hierin een faciliterende rol.

De omvang van Nedap alsmede haar organisatievorm is zodanig dat geen formeel introductieprogramma nodig is. Vanzelfsprekend vindt passende introductie, inclusief een bedrijfsbezoek aan de hoofdvestiging in Groenlo plaats.

III.3.5 Een commissaris kan maximaal drie maal voor een periode van vier jaar zitting hebben in de raad van commissarissen.

De raad van commissarissen is van mening dat de kwaliteit en de bijdrage van de commissaris, in samenhang met zijn voor Nedap benodigde specifieke kennis, bepalend dienen te zijn voor de zittingsduur. Het functioneren van de Raad en zijn leden wordt jaarlijks geëvalueerd. De zittingsduur eindigt statutair op 72-jarige leeftijd.

III.4.1 De voorzitter van de raad van commissarissen ziet er op toe dat:

a) de commissarissen hun introductie- en opleidings- of trainingsprogramma volgen;

Zoals onder III.3.3 staat vermeld, kent Nedap geen formeel introductieprogramma. Vanzelfsprekend blijft de voorzitter van de raad van commissarissen er op toezien, dat bekwaamheden van de commissarissen in overeenstemming zijn met de profielschets van de Raad en dat zij feitelijk ingewerkt raken.

III.7.3 De raad van commissarissen stelt een reglement vast waarin regels worden gesteld ten aanzien van het bezit van en transacties in effecten door commissarissen anders dan die uitgegeven door de ‘eigen’ vennootschap. Enz.

De afspraak geldt dat het nemen van een (potentieel) strijdig te achten belang in een andere vennootschap wordt vermeden en, in geval van twijfel, vooraf wordt besproken. Gelet op de omvang en marktpositie van Nedap achten commissarissen overigens een reglement voor effectenbezit en -transacties in andere vennootschappen dan Nedap voor commissarissen overbodig.

IV.1 Principe

..... De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid om op afstand te stemmen en om met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Het aandelenbezit van Nedap is niet internationaal gespreid. Nedap is van mening dat de interesse van een Nedap-aandeelhouder voor het bedrijf en haar cultuur wordt getoond door op de vergadering zelf aanwezig te zijn en hier, indien nodig, aan de discussie deel te nemen. Juist bij belangrijke discussies is de persoonlijke aanwezigheid van belang. In voorkomende situaties kan stemmen bij volmacht oplossing bieden.

IV.1.4 Het reservering- en dividendbeleid van de vennootschap (de hoogte en bestemming van reservering, de hoogte van dividend en dividendvorm) wordt als apart agendapunt op de algemene vergadering van aandeelhouders behandeld en verantwoord.

Het reservering- en dividendbeleid vloeit rechtstreeks voort uit de strategie en het langetermijnbeleid van Nedap en zal binnen dat kader aan de orde worden gesteld. Het doel van het langetermijnbeleid is het creëren van een duurzame meerwaarde voor klanten, medewerkers en aandeelhouders.

IV.1.5 Het voorstel tot uitkering van dividend wordt als apart agendapunt op de algemene vergadering van aandeelhouders behandeld.

Onder IV.1.4 staat vermeld dat de dividenduitkering rechtstreeks voortvloeit uit de strategie en het langetermijnbeleid. Als agendapunt zal de uitkering van dividend expliciet worden opgenomen.

V.2.1 De externe accountant kan over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening worden bevraagd door de algemene vergadering van aandeelhouders. De externe accountant woont derhalve deze vergadering bij en is daarin bevoegd het woord te voeren.

Ingevolge artikel 42 lid 3 van de statuten brengt de accountant omtrent zijn onderzoek verslag uit aan de raad van commissarissen en de directie. De uitslag van zijn onderzoek wordt weergegeven in een verklaring waarin staat dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen en van het resultaat en de kasstromen in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede dat het jaarverslag, voorzover hij dat kan beoordelen verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in

artikel 2:239 lid 4 BW. Deze accountantsverklaring is opgenomen onder Overige gegevens.

In de accountantsverklaring worden onder ‘verantwoordelijkheid van de accountant’ diens werkzaamheden beschreven. Deze spreekt voor zichzelf. De accountantsverklaringen bij Nedap zijn ongeclausuleerd, waardoor geen nadere toelichting nodig is. Mochten er onverhoopt clausules in voorkomen, dan zullen deze in het jaarverslag nader worden toegelicht op grond van de verantwoordingsplicht die commissarissen en directie hebben tegenover aandeelhouders. De aanwezigheid van de accountant in de aandeelhoudersvergadering is naar de mening van commissarissen en directie dan ook overbodig.

V.3.1 De externe accountant en de auditcommissie worden betrokken bij het opstellen van het werkplan van de interne accountant. Zij nemen ook kennis van de bevindingen van de interne accountant.

Nedap kent, gelet op haar omvang, geen interne accountant (evenmin als een auditcommissie). Vanzelfsprekend wordt ook door de externe accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole de nodige aandacht aan het interne controlesysteem en de interne controle besteed. De externe accountant woont de vergadering van de raad van commissarissen bij waarin de jaarcijfers worden behandeld.

A. van der Velden

R.M. Wegman

G.J.M. Ezendam

Voorzitter raad
van commissarissen

Directie

Informatie over vennootschappelijke structuur en zeggenschapsverhoudingen in het kader van Besluit artikel 10 overnamerichtlijn

Kapitaalstructuur

Het maatschappelijke kapitaal van Nedap bestaat uit 15.600.000 gewone aandelen en 15.600.000 preferente aandelen van elk nominaal € 0,10. De preferente aandelen luiden op naam. De gewone aandelen luiden aan toonder.

Het geplaatste kapitaal bedraagt momenteel € 669.292,- en bestaat uit 6.692.920 gewone aandelen.

De gewone aandelen zijn genoteerd aan Nyse Euronext Amsterdam en zijn vrij verhandelbaar. Ze zijn belichaamd in één verzamelbewijs ('global note'), dat ten behoeve van de aandeelhouders wordt bewaard door Necigef.

Nedap kent sinds 1973 de mogelijkheid van uitgifte van preferente aandelen voor beschermingsdoeleinden.

Indien derden door verwerving van een beslissend belang beogen de leiding van de vennootschap over te nemen, of door uitoefening van zeggenschap of op andere wijze proberen voor Nedap nadelige invloeden uit te oefenen, zonder dat daarbij de belangen van Nedap, haar ondernemingen en alle daarbij betrokken op bevredigende wijze zijn gewaarborgd, kan deze bescherming worden ingezet.

Stichting Preferente Aandelen Nedap

In 1973 is daartoe de Stichting Preferente Aandelen Nedap (Stichting) opgericht.

De Stichting behartigt de belangen van Nedap, de met haar verbonden onderneming en alle daarbij betrokkenen, waarbij zoveel mogelijk invloeden worden geweerd welke onder meer de

continuïteit, de zelfstandigheid en de identiteit in strijd met die belangen zouden bedreigen. Nedap heeft aan deze Stichting het recht tot het nemen van preferente aandelen (calloptie) toegekend waarmee deze Stichting op afroep preferente aandelen kan nemen tot een maximum gelijk aan het op het tijdstip van uitoefening van de optie uitstaande aantal gewone aandelen minus één.

Deze calloptie houdt een verplichting van Nedap in om telkens wanneer de Stichting daartoe de wens te kennen geeft, het aantal preferente aandelen bij de Stichting te plaatsen dat door deze wordt verlangd. Enig besluit door een vennootschapsorgaan van Nedap is daarbij niet meer aan de orde; dat besluit is al genomen bij toekenning van de optie aan de Stichting.

Bij uitgifte van preferente aandelen zal de Stichting hierop minimaal 25% van het nominale bedrag - uitsluitend in geld - moeten storten.

Het bestuur van de Stichting bestaat uit de volgende personen:

Dr. J.C.M. Hovers, voorzitter

Mr. J.C. Jaakke, plaatsvervangend voorzitter en secretaris

Drs. H.J.G. Kruisinga, plaatsvervangend secretaris

Mevr. A.J. Brink-Grooten

Ir. A. van der Velden

Door de samenstelling van het bestuur is getracht de belangen van alle bij Nedap betrokken stakeholders bij besluitvorming zo goed mogelijk te waarborgen.

Naar het gezamenlijke oordeel van de bestuurders van deze Stichting en Nedap is de Stichting Preferente Aandelen onafhankelijk van Nedap, één en ander als bedoeld in art 5: 71 lid 1 sub c. van de Wet op het Financieel Toezicht.

Preferente aandelen gaan voor gewone aandelen bij de uitkering van dividend en bij de uitkering van het op de aandelen gestorte kapitaal bij een eventuele vereffening van Nedap.

Stemrecht

Ieder aandeel geeft recht op één stem. Er gelden geen beperkingen van het stemrecht. Aandeelhouders, die de algemene vergadering van aandeelhouders wensen bij te wonen, kunnen dit voor een door de directie van Nedap te bepalen datum - die niet vroeger gesteld kan worden dan op de zevende dag vóór die van de algemene aandeelhoudersvergadering - kenbaar maken via hun bank of commissionair waar hun aandelen in administratie zijn, door een ontvangstbewijs aan te vragen, dat als toegangsbewijs tot de vergadering geldt.

Meldingsplichtige deelnemingen WMZ

In het kader van de meldingen inzake zeggenschap- en kapitaalbelang wordt door de Autoriteit Financiële Markten de volgende opgave gepubliceerd van de gemelde belangen:

	februari 2009 in %	maart 2008 in %
Cross Options Beheer B.V.	15,11	15,11
Delta Deelnemingen Fonds N.V.	13,45	13,45
Kempen Capital Management N.V.	9,85	9,85
Aviva plc.	10,41	10,41
Fortis Utrecht N.V.	-	7,90
Fortis Verzekering Nederland N.V.	8,20	-
Darlin N.V.	5,19	5,19
Eureko B.V.	5,06	5,06
(Stichting Preferente Aandelen Nedap (potentieel))	(100,00)	(100,00)
Totaal	67,27	66,97

Benoeming en ontslag bestuurders

Nedap is een structuurvennootschap. Directeuren worden derhalve benoemd door de raad van commissarissen. De Raad geeft de algemene vergadering van aandeelhouders kennis van een voorgenomen benoeming.

De Raad ontslaat een directeur niet dan nadat de algemene vergadering van aandeelhouders over het voorgenomen ontslag is gehoord.

Benoeming en ontslag commissarissen

Commissarissen worden op voordracht van de raad van commissarissen - voor in de regel perioden van vier jaar - benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders.

Deze voordracht wordt gedaan op basis van een door de Raad vastgestelde profielschets.

De algemene vergadering van aandeelhouders en de ondernemingsraad kunnen personen aanbevelen om als commissaris te worden voorgedragen. De ondernemingsraad heeft een versterkt aanbevelingsrecht betreffende één lid van de raad van commissarissen.

De algemene vergadering van aandeelhouders kan bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen vertegenwoordigend ten minste een derde van het geplaatste kapitaal, de voordracht afwijzen.

De ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam kan op een desbetreffend verzoek een commissaris ontslaan wegens verwaarlozing van zijn taak, wegens andere gewichtige redenen of wegens ingrijpende wijziging in de omstandigheden op grond waarvan handhaving als commissaris redelijkerwijze niet van de vennootschap kan worden verlangd. Het verzoek kan worden ingediend door de vennootschap, vertegenwoordigd door de raad van commissarissen, alsmede door een daartoe aangewezen vertegenwoordiger van de algemene vergadering van aandeelhouders of van de ondernemingsraad.

De algemene vergadering van aandeelhouders kan bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste een derde van het geplaatste kapitaal, het vertrouwen in de gehele raad van commissarissen opzeggen. Het besluit heeft het onmiddellijke ontslag van de leden van de raad van commissarissen tot gevolg.

Bevoegdheden directie ten aanzien van uitgifte van aandelen en verkrijging van eigen aandelen

De directie is slechts bevoegd tot uitgifte van aandelen indien de algemene vergadering van aandeelhouders haar aanwijst als het tot uitgifte bevoegde orgaan. Deze aanwijzing heeft niet plaatsgevonden.

Een besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders tot uitgifte van aandelen, tot aanwijzing van een ander tot uitgifte bevoegd orgaan of de intrekking van een besluit tot aanwijzing kan slechts worden genomen op gezamenlijk voorstel van de raad van commissarissen en de directie.

Een besluit tot uitgifte van preferente aandelen van een ander orgaan dan de algemene vergadering van aandeelhouders, is steeds onderworpen aan de per specifiek geval te verlenen medewerking van de raad van commissarissen.

Het voorkeursrecht kan worden beperkt of uitgesloten door het orgaan dat bevoegd is tot uitgifte te besluiten.

Nedap mag volgestorte eigen aandelen slechts om niet verkrijgen. Verrijking anders dan om niet is slechts mogelijk indien:

- het uitkeerbare deel van het eigen vermogen ten minste gelijk is aan de verkrijgingsprijs, en
- het nominale bedrag van de eigen aandelen niet meer beloopt dan 10% van het geplaatste aandelenkapitaal en

- de algemene vergadering van aandeelhouders de directie daartoe heeft gemachtigd. Deze machtiging is niet vereist voor het verkrijgen van eigen aandelen of certificaten daarvan om deze krachtens een voor hen geldende regeling over te dragen aan medewerkers.

Volgens haar statuten verleent Nedap geen medewerking aan uitgifte van certificaten van haar aandelen.

Statutenwijziging

De statuten van Nedap kunnen worden gewijzigd bij besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders na voorafgaande goedkeuring van zodanig besluit door de raad van commissarissen en directie.

Beperkende overeenkomsten met aandeelhouders

Voor zover Nedap bekend is, zijn de aandeelhouders van Nedap geen partij bij een overeenkomst die zou kunnen leiden tot een beperkte verhandelbaarheid van Nedap-aandelen of tot een beperking van het stemrecht.

Belangrijke overeenkomsten bij openbaar bod

In de standby roll-over kredietovereenkomst (€ 14 miljoen) die Nedap met de bank heeft afgesloten, is een bepaling opgenomen op grond waarvan de bank de verstrekte lening vervroegd kan opeisen in geval van een ingrijpende wijziging in de zeggenschap over de activiteiten van Nedap.

Het is niet ongebruikelijk dat ook in andere samenwerkingsovereenkomsten voor langere termijn, waarbij Nedap partij is, de mogelijkheid is opgenomen om de overeenkomst bij een 'change of control' met onmiddellijke ingang te beëindigen. In relatie tot de totale

omvang worden deze clausules niet als belangrijk beschouwd in de zin van het besluit artikel 10 overnamerichtlijn.

Noch met directeuren noch met andere medewerkers heeft Nedap overeenkomsten gesloten waaraan deze personen rechten op compensatie kunnen ontlelen bij beëindiging van hun dienstverband na afwikkeling van een openbaar bod op Nedap-aandelen.

Statutaire bepalingen inzake bijzondere rechten

Aan de raad van commissarissen en directie zijn o.a. de volgende bijzondere rechten toegekend:

Art. 10:

Voorstel tot uitgifte van nieuwe aandelen.

Art. 11:

Voorstel tot beperken c.q. uitsluiten voorkeursrecht.

Art. 18:

Vaststellen van het aantal leden van de directie.

Aan de raad van commissarissen zijn o.a. de volgende bijzondere rechten toegekend:

Art. 23:

Voorstel tot vaststelling bezoldigingsbeleid van de directie.

Vaststellen bezoldiging en verdere arbeidsvoorwaarden van iedere directeur.

Voorstel tot bezoldiging van de directie in vorm van (rechten tot nemen van) aandelen.

Art. 24:

Vaststellen aantal leden van de raad van commissarissen. De Raad dient minimaal uit drie leden te bestaan.

Art. 25:

Voordracht tot benoeming van commissarissen.

Statutaire bepaling inzake goedkeuring van besluiten van de directie conform artikel 20

Lid 1:

Onverminderd het elders in de statuten dienaangaande bepaalde zijn aan de goedkeuring van de raad van commissarissen onderworpen de besluiten van de directie tot:

- a. uitgifte en verkrijging van aandelen in en schuldbrieven ten laste van de vennootschap of van schuldbrieven ten laste van een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma waarvan de vennootschap volledig aansprakelijke vennote is;
- b. aanvraag van notering of van intrekking der notering van de onder a. bedoelde stukken in de prijscourant van enige beurs;
- c. het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de vennootschap of een afhankelijke maatschappij met een andere rechtspersoon of vennootschap dan wel als volledig aansprakelijke vennote in een commanditaire vennootschap of vennootschap onder firma, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de vennootschap;
- d. het nemen van een deelneming ter waarde van ten minste een vierde van het bedrag van het geplaatste kapitaal met de reserves volgens de balans met toelichting van de vennootschap, door haar of een afhankelijke maatschappij in het kapitaal van een andere vennootschap, alsmede het ingrijpend vergroten of verminderen van zulk een deelneming;
- e. investeringen welke een bedrag gelijk aan ten minste een vierde gedeelte van het geplaatste kapitaal met de reserves der vennootschap volgens haar balans met toelichting vereisen;
- f. een voorstel tot wijziging van de statuten;
- g. een voorstel tot ontbinding van de vennootschap;
- h. aangifte van faillissement en aanvraag van surséance van betaling;

- i. beëindiging van de dienstbetrekking van een aanmerkelijk aantal werknemers van de vennootschap of van een afhankelijke maatschappij tegelijkertijd of binnen een kort tijdsbestek;
- j. ingrijpende wijziging in de arbeidsomstandigheden van een aanmerkelijk aantal werknemers van de vennootschap of van een afhankelijke maatschappij;
- k. een voorstel tot vermindering van het geplaatste kapitaal;
- l. een voorstel tot fusie of splitsing in de zin van Titel 7, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Lid 2:

Voorts zijn aan de goedkeuring van de raad van commissarissen onderworpen de besluiten van de directie tot:

- a. het vaststellen van de operationele en financiële doelstellingen van de vennootschap, de strategie die moet leiden tot het realiseren van die doelstellingen en de randvoorwaarden die bij die strategie worden gehanteerd;
 - b. aanstelling van functionarissen als bedoeld in artikel 19, lid 2 en vaststelling van hun titulatuur;
 - c. het aangaan van procedures, met uitzondering van het nemen van conservatoire maatregelen, welke geen uitstel dulden;
 - d. het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van registergoederen;
 - e. het aangaan van borgtochten;
 - f. het aangaan van geldleningen en kredietovereenkomsten. Is een kredietovereenkomst gesloten, dan is de toestemming van de raad van commissarissen niet nodig voor het gebruik maken van deze faciliteit;
 - g. het aangaan van fusies, het verkrijgen, liquideren en vervreemden van deelnemingen;
 - h. het stichten en opheffen van vestigingen.
-

Lid 3:

De raad van commissarissen kan bepalen dat een in lid 2 bedoeld besluit niet aan zijn goedkeuring is onderworpen wanneer het daarmee gemoeide belang een door de raad van commissarissen te bepalen waarde niet te boven gaat.

Lid 4:

Aan de goedkeuring van de algemene vergadering zijn onderworpen de besluiten van de directie omtrent een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap of de onderneming, waaronder in ieder geval is begrepen:

- a. overdracht van de onderneming of vrijwel de gehele onderneming aan een derde;
- b. het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de vennootschap of een dochtermaatschappij met een andere rechtspersoon of vennootschap dan wel als volledig aansprakelijke vennote in een commanditaire vennootschap onder firma, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de vennootschap;
- c. het nemen of afstoten van een deelneming in het kapitaal van een vennootschap ter waarde van ten minste een derde van het bedrag van de activa volgens de balans met toelichting of, indien de vennootschap een geconsolideerde balans opstelt, volgens de geconsolideerde balans met toelichting volgens de laatst vastgestelde jaarrekening van de vennootschap, door haar of een dochtermaatschappij.

Lid 5:

Het ontbreken van de goedkeuring van de raad van commissarissen casu quo de algemene vergadering op een besluit als bedoeld in dit artikel tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid van directie of directeuren niet aan, met uitzondering van het besluit als bedoeld in het eerste lid onder l. en het tweede lid onder a.

